

Univerzita Palackého v Olomouci

Právnická fakulta

Simona Veverková

ORGANIZOVANÁ KRIMINALITA V ČESKÉ REPUBLICE

Diplomová práce

Olomouc 2012

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Organizovaná kriminalita v České republice vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Ostravě dne 15.10.2012

.....

Poděkování:

Touto cestou bych ráda poděkovala JUDr. Ivaně Rabinské, Ph.D. za cenné připomínky a konstruktivní kritiku, o kterou mě obohatila jako vedoucí mé diplomové práce.

Seznam zkratk:

Právní předpisy:

TZ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TŘ Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

LZPS Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

ZoOchrSv Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědků a dalších osob v souvislosti s trestním řízení

Ostatní zkratky:

např. například

odst. odstavec

čl. článek

tzv. takzvaný

ČR Český republika

OSN Organizace spojených národů

EU Evropská unie

OBOZ Odbor boje s organizovaným zločinem Policie ČR

USA Spojené státy americké

IKSP Institut pro kriminologii a sociální prevenci

ÚOOZ Útvar pro odhalování organizovaného zločinu

Obsah

Úvod	7
1. Charakteristika organizované kriminality	10
1.2. Příčiny organizované kriminality	12
2. Prameny právní úpravy a příslušná legislativní opatření na národní úrovni	14
2.1. Trestní zákoník	14
2.2. Trestní řád	16
2.2.1. Použití agenta	16
2.2.2. Agent provokatér	18
2.3.3. Spolupracující obviněný	20
2.3. Zákon o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením	22
2.3.1. Úprava anonymního svědka v Trestním řádu	25
2.4. Zákon o legalizaci výnosů z trestné činnosti	27
3. Korunní svědek	30
4. Organizovaná kriminalita v České republice	34
4.1. Institut pro kriminologii a sociální prevenci	34
4.2. Organizovaná kriminalita v ČR	34
4.3. Struktura organizovaného zločinu	36
4.4. Pachatelé organizovaného zločinu	37
4.4.1. Kriminalita bílých límečků	38
4.5. Berdychův gang	39
4.6. Útvar pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování	40
5. Mezinárodní instituce a boj s organizovaným zločinem	42
5.1. Organizace spojených národů	42
5.2. Rada Evropy	44
5.3. Evropská unie	45
6. Italská mafie	46
6.1. Legislativní opatření	47
Závěr	50
Seznam použité literatury	52
Abstrakt v českém jazyce	57
Abstrakt v anglickém jazyce	57

Seznam klíčových slov	58
List of keywords	58

Úvod

Jako námět své diplomové práce jsem zvolila téma „Organizovaná kriminalita v České republice“, a to z důvodu jeho nadčasovosti i aktuálnosti. V současné době jsme médií zaplavováni různorodými kauzami, často i v politickém kontextu, které souvisí s danou problematikou. Média také často nesprávně interpretují ustanovení předpisů trestního práva, což laická veřejnost nemá šanci postřehnout. Uvědomuji si, že se jedná o téma velmi široké a že každá jedna kapitola mé práce by mohla být námětem samostatné diplomové práce.

Další skutečností, která mě navedla k tomuto tématu je fakt, že jsem měla možnost strávit akademický rok studiem v Miláně v Itálii, která je přímo charakteristická organizovanou kriminalitou a státním aparátem prorostlým mafii. Jedná se o téma pro Itálie velmi emotivní a diskutované, které je každodenním námětem mnoha článků a reportáží objevujících se ve sdělovacích prostředcích. Miláno je pak v Itálii považováno za centrum tzv. maxi procesů konaných s mafii a odehrála se zde ta nejdůležitější soudní přelíčení v samotné historii Itálie.

Samotná diplomová práce je logicky vnitřně strukturovaná do 6 kapitol. Po **úvodu** následuje **první kapitola** charakterizující organizovanou kriminalitu jako fenomén dnešní doby. Zabývám se samotným významem pojmu organizované kriminality z pohledu několika vybraných autorů či příčinami jejího vzniku.

Druhou kapitolu jsem pojala z pohledu české legislativní úpravy a nejdůležitějších právních institutů sloužících v boji proti organizované kriminalitě. Zabývám se nejen úpravou obsaženou v trestním zákoníku a v trestním řádu, ale i úpravou obsaženou ve zvláštních zákonech. V úvodu kapitoly se zabývám jedním z nejdůležitějších pojmů týkajících se mnou vybraného tématu, a to organizovanou zločineckou skupinou.

Korunního svědka jsem zařadila do samostatné **třetí kapitoly**, protože se jedná o velmi diskutované a aktuální téma, které doposud není legálně zakotveno v naší právní úpravě. V této kapitole rovněž uvádím srovnání s právní úpravou korunního svědka v některých jiných zemích, zabývám se otázkou souladu tohoto institutu se zásadami trestního práva a výhodami či nevýhodami, které tento institut přináší.

Čtvrtá kapitola je konkrétně zaměřena na organizovanou kriminalitu v České republice. Zabývám se zde strukturou organizovaných zločineckých skupin, podkapitola

rovněž nabízí odpověď na to, kdo jsou pachatelé organizovaného zločinu. V této souvislosti považuji za velmi zajímavý a rovněž aktuální problém kriminalitu bílých límečků, kterou rovněž zmiňuji. Jako součást své diplomové práce rovněž pojednávám o největší kauze v dějinách České republiky a české kriminalistiky, a to o kauze tzv. „Berdychova gangu“, ve kterém bylo odhaleno spletité propojení státní správy a organizovaného zločinu. V praxi velkou úlohu v boji proti takovému zločinu rovněž hraje Útvar pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ) a z pohledu teoretického pak Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP), který sbírá teoretické poznatky, které dále rozpracovává. Právě dokumenty a materiály IKSP mi byly velice nápomocné při zpracování mé práce.

Pátá kapitola je pojata z pohledu mezinárodních organizací a nejdůležitějších dokumentů, které existují v souvislosti s organizovaným zločinem se zaměřením na Úmluvu OSN proti mezinárodnímu zločinu. Organizovaná kriminalita totiž dalece přesahuje hranice státu a je proto považována je jeden z největších mezinárodních problémů, který je nutné legislativně upravit, harmonizovat a zefektivnit tak boj proti němu.

V **šesté kapitole** pojednávám o organizovaném zločinu, resp. mafii v Itálii, nabízím průřez od historie až po nejdůležitější osobnosti a symboly spojených s tímto fenoménem a přináším rovněž legislativní úpravu některých institutů v Itálii. Vše pak shrnuji v závěru své práce.

Cílem mé diplomové práce je pohled na organizovanou kriminalitu jako celek. Organizovanou kriminalitu je nutné vnímat jako celek, pochopit smysl a fungování organizovaných zločineckých skupin a důsledky z toho vyplývající. Nestačí vyložení základních pojmů obsažených v českých právních předpisech, ale je nutné podívat se na tento jev komplexně i z pohledu mezinárodního. Z toho důvodu se ve své práci zaměřuji na důležité instituty, které jsou zakotveny v zákoně, které ve svém souhrnu dávají možnost pochopit fungování organizované kriminality a zamýšlím se nad úvahami *de lege ferenda*. Rovněž ve své práci nabízím teoretické souvislosti ve spojení s poznatky z praxe, a to především díky Institutu pro kriminologii a sociální prevenci.

Za dostatečné považuji množství literatury, která se vztahuje k organizované kriminalitě. Naopak literatura, která by se týkala aktuálních zahraničních právních úprav považuji za nedostatečnou, z tohoto důvodu jsem raději vycházela z původních zdrojů. Ve své práci jsem použila metodu popisnou, a to zejména v prvních kapitolách teoretického úvodu. Protože celá diplomová práce tvoří komplexní celek, použila jsem v průběhu psaní

metody analýzy právních předpisů, metody komparace se zahraniční právní úpravou, metody syntézy ke spojení získaných poznatků nebo metody konkretizace k nastínění příkladů z praxe.

1. Charakteristika organizované kriminality

V dnešní době představuje organizovaná kriminalita bezpochyby jeden z nejnebezpečnějších, nevojenských způsobů páchaní trestné činnosti, který není jen záležitostí současnou, moderní, nýbrž jeho historie sahá mnoho stovek let nazpět až do 17.století.¹ Již tehdy měly organizace po celém světě znaky dnešní organizované kriminality. Je nutné hovořit o nadnárodním, globálním měřítku, neboť sféry vlivu organizované kriminality přesahují hranice jak států, tak i kontinentů. Jedná se o činnost latentní, vysoce ziskovou, velmi těžce odhalitelnou a rizikovou s přísnějšími následky než tomu bývá u běžné trestné činnosti (např. krádeže). Tímto jevem je ohrožen každý z nás na své osobní integritě, jsou ohrožena naše základní lidská práva a svobody, majetek a rovněž jsou podkopávány demokratické principy právního státu. Jde o problém proporcionality, neboť v určitých případech je zde právo jednotlivce, do kterého musí být v určitém případě zasaženo (typicky právo na soukromí a jeho zasažení ve smyslu odposlechu telefonních hovorů). Je tomu tak proto, že sama organizovaná kriminalita zasahuje velmi výrazným způsobem do lidských práv a je hrozbou pro právní stát. Dá se říci, že jsou ohroženy všechny složky společnosti. Já sama vnímám tento fenomén pro běžné občany nikoli jako bezprostředně hrozící, bezprostředně jsou však ohroženy jen některé skupiny obyvatel jako jsou lobbisté, politici a obecně lidé působící ve státní sféře a jejich příbuzní. Běžní občané tak ztrácí důvěru ve státní instituce a v principy demokratického státu, které jsou zakotveny v Ústavě.

Dochází k prohlubování rozdílů mezi vyspělými a rozvojovými zeměmi a tím k vzrůstu světových metropolí, které se stávají středem zájmu, protože se tam rozhoduje o zásadních opatřeních a organizovaný zločin se chce na tomto rozhodování – byť nepřímo – podílet.² Dochází ke střetu nabídky s poptávkou, avšak uspokojení těchto potřeb se realizuje nelegální cestou. „Ze zaostalých zemí se do vyspělých nelegálně pašují drogy, prostitutky, levné pracovní síly, suroviny. Naopak z vyspělých zemí proudí do zemí zaostalých nelegálně zbraně, finanční prostředky na podporu nekalých činností, kradené automobily, nebezpečné odpady, sexuální turisté.“³

¹ NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin*. 1. vyd. Praha: Naše Vojsko, 1995, s. 13.

² CEJP, Martin. *Společenské příčiny a důsledky organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s.11.

³ CEJP, Martin. *Společenské příčiny a důsledky organizovaného zločinu*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1999, s.11.

1.1. Pojem organizované kriminality

Pojem organizované kriminality nelze vyjádřit jedinou definicí, neboť obsah tohoto fenoménu je nesmírně široký. Můžeme nalézt určité charakteristické znaky, které jsou pro tuto formu trestné činnosti typické. Jednotliví autoři uvádějí rozličné definice. Uvedla bych ty z nich, které považuji za nejužitečnější. Kuchta charakterizuje organizovanou kriminalitu jako specifický typ, způsob trestné činnosti vykazující řadu shodných formálních rysů s podnikatelskou činností, organizovaný za účelem dosahování maximálního zisku či jiných výhod bez ohledu na použité prostředky a oblasti podnikání, reagující na strukturu společenské poptávky.⁴ „Organizovaná kriminalita je soustavná a plánovitá trestná činnost páchaná hierarchicky strukturovanou skupinou osob, mezi nimiž existuje dělba moci.“⁵ Němec chápe organizovanou kriminalitu jako plánovité a snahou po zisku nebo moci motivované spáchání zvlášť závažného trestného činu nebo páchání – po delší či neurčitou dobu – trestných činů, které ve svém souhrnu jsou zvlášť závažnými, pokud se tohoto nebo těchto trestných činů účastní více než dvě osoby, které mají mezi sebou rozdělené úkoly, jednájí konspirativně, používají struktur podobajících se živnosti nebo obchodu, používají násilí nebo jiných prostředků k zastrašení, anebo ovlivňují alespoň jednu z těchto sfér: hospodářství, politiku, hromadné sdělovací prostředky, státní či veřejnou správu, justici, policii.“⁶ V dokumentu Rady EU je tato činnost definována jako trestná činnost zločineckých skupin, která splňují určitá kritéria, kterými jsou spolupráce 2 a více osob po delší či neomezenou dobu, podezřelých z páchání závažné trestné činnosti a motivovaných ziskem nebo získání moci.⁷ Doplňujícími kritérii jsou rozdělení úkolů mezi jednotlivé členy skupiny, uplatňování určitého druhu disciplíny a vnitřní kontroly, působení na mezinárodní úrovni, používání násilí či jiných zastrašovacích prostředků, využívání obchodních či podnikatelských subjektů, o zapojení do praní špinavých peněz a uplatňování vlivu v politice, médiích, veřejné správě, justičních orgánech či ekonomice.⁸ Dle mého názoru je ve výše zmíněném dokumentu charakterizovaná organizovaná kriminalita nejlépe, neboť reflektuje

⁴ KUCHTA, Josef a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005, s. 465.

⁵ NOVOTNÝ, Oto a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 395.

⁶ NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin*. 1. vyd. Praha: Naše Vojsko, 1995, s. 30.

⁷ Dokument Rady EU 6204/97/2 ENFOPOL 35 REV 2 ze dne 21. dubna 1997

⁸ Usnesení Vlády ČR ze dne 10. srpna č. 598 o Koncepci boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 až 2014

základní rysy, ke kterým navíc přistupují doplňující kritéria, která mohou být odlišná pro ten který stát.

Jednotlivé pojmové znaky organizované kriminality jsou soustavnost, skupinovitost, plánovitost, dělba činnosti, hierarchie a cílem je maximální zisk. Důsledkem pak bývá vznik tzv. paralelní společnosti⁹, kdy tyto zisky jsou směřovány do státních hospodářských systémů spolu s nelegálními zvyklostmi, korupcí státních úředníků, policie a justice. Následkem je pronikání do oficiálních společenských struktur a nepřímé převzetí státní moci institucemi ovládanými zločineckými organizacemi.

Scheinost uvádí, že někteří autoři (např. J. Albanese) hovoří o tzv. victimless crime – zločin bez oběti. Říká, že u převažujícího množství aktivit je cílový objekt spíše v postavení „zákazníka“, resp. klienta než oběti. Ten je aktivním společníkem, který není v rovnocenném postavení se svým dodavatelem, nicméně nemá zájem na jeho odhalení. Dodavatel pak využívá jeho tísně, nevýhodné situace či potenciální závislosti. V případě, že oběti vznikají, jsou vedlejším produktem a organizovaný zločin je vytváří převážně při nezákonném získávání zboží (př. loupeží, obchodování s lidmi), v rámci doprovodných aktivit (např. krycí aktivity spočívající v neutralizaci případných svědků) a ve vztahu ke státu (např. neodvádění daní).¹⁰

1.2. Příčiny organizované kriminality

Živnou půdou pro rozmach kriminality obecně naskytá společnost, která má nízkou úroveň státní správy, ve které dochází k nerespektování zákonů a orgánů policie, dalšími faktory mohou být sociální složení obyvatelstva, vzdělanost, sociální podmínky, morální hodnoty či hospodářská situace té které země.

„Reinhard Rupprecht uvádí rámcové podmínky pro vývoj organizované kriminality, k nimž patří například:

- stále rostoucí anonymita, podporovaná využívaným právem na ochranu informací
- zrušení pohraničních kontrol v rámci EU
- zvýšená mobilita stále většího množství lidí v důsledku zlepšování telekomunikací, dopravních cest

⁹ NOVOTNÝ, Oto a kol. *Kriminologie*. 3. vyd. Praha: ASPI, 2008, s. 399.

¹⁰ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. *Kriminalistika*, 2004, roč. 307, č. 4, s. 264 – 265.

- rozšiřující se bezhotovostní styk
- plná vytiženost orgánů trestního stíhání.¹¹

¹¹ NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin*. 1. vyd. Praha: Naše Vojsko, 1995, s. 32.

2. Prameny právní úpravy a příslušná legislativní opatření na národní úrovni

Pro úspěšný boj s organizovanou kriminalitou je nezbytné legální zakotvení účinných právních institutů, které pomůžou k odhalení, dokázání a rozbití organizovaných zločineckých skupin. Organizovaná kriminalita představuje tak závažnou formu trestné činnosti, že zde nepostačuje běžné vymezení skutkové podstaty a následné sankce, ale k účinnému odhalení a následnému postihu slouží mnoho vnitřně provázaných opatření, která až v souhrnu představují účinný boj s organizovanou kriminalitou, který je v kompetenci vlády. Operativními nástroji v boji proti organizované kriminalitě chápeme pravomoci orgánů činných v trestním řízení určené k odhalování, dokumentování a postihování organizovaných zločineckých skupin zakotvené např. v zákoně č. 40/2009 Sb. (trestní zákoník), zákoně č. 141/1961 Sb. (trestní řád) anebo v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.¹²

2.1. Trestní zákoník

2.1.1. Organizovaná zločinecká skupina

Platný trestní zákoník¹³ neupravuje skutkovou podstatu organizovaného zločinu, upravuje nicméně některé instituty, podle nichž organizovanou kriminalitu lze postihnout. Jsou tak narušována základní lidská práva a svobody, nicméně vždy jen v míře, která je nezbytná k dosažení účelu toho kterého opatření či zásahu. Represivní opatření pak jsou primárně zajišťována policií a justicí.

Trestní zákoník uvádí nejzávažnější formu trestné činnosti **organizovanou zločineckou skupinu** jako

- společenství více osob - nejméně tří trestně odpovědných fyzických či právnických osob
- s vnitřní organizační strukturou, s rozdělením funkcí a dělbou činností – existují zde vztahy nadřízenosti a podřízenosti s přísným dodržováním pravidel (tzv. kodex organizace), utajení organizace, její struktury a akcí

¹² Usnesení Vlády ČR ze dne 10. srpna č. 598 o Koncepci boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 až 2014

¹³ aktuální znění: zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

- je zaměřena na soustavné páchaní úmyslné trestné činnosti - postihovány jsou jen úmyslné trestné činy, i když v těchto případech bude páchaní spočívat spíše v zvlášť závažných zločinech. Již při založení organizované zločinecké skupiny je zde záměr soustavně páchat úmyslnou trestnou činnost a nevyžaduje se, aby k takovému páchaní došlo.¹⁴

Nevyžaduje se, aby organizovaná zločinecká skupina byla zaměřena na dosahování zisku, ale může se jednat i o cíl jiný např. politický či rasový záměr uskutečňovaný teroristickou či extremistickou skupinou.

Termín organizovaná zločinecká skupina byl zaveden novelou trestního zákoníku z roku 2009, kdy původní název byl označen jako „zločinné spolčení“. Nový pojem odpovídal lépe mezinárodním požadavkům spojených s problémem organizovaného zločinu vyplývající především z Úmluvy OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu z roku 2000.

Organizovanou zločineckou skupinu musíme odlišit od **organizované skupiny**, což je sdružení nejméně tří osob, v němž je provedena určitá dělba úkolů mezi jednotlivými členy sdružení a jehož činnost se v důsledku vyznačuje plánovitostí a koordinovaností. To zvyšuje pravděpodobnost úspěšného provedení trestného činu a tím i jeho závažnost. Je obecně přítěžující okolností a opravňuje k použití vyšší trestní sazby.¹⁵ Organizovaná skupiny na rozdíl od organizované zločinecké skupiny není definovaná v TZ a nemusí mít trvalý charakter, kdy postačí i provedení jen jedniho útoku.¹⁶ Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí rovněž konstatoval, že se rovněž u organizované skupiny nevyžaduje vnitřní organizační struktura charakterizující vztahy nadřízenosti a podřízenosti.¹⁷ V případě, že pachatel spáchá trestný čin jako člen organizované skupiny, má tato povahu trestné součinnosti.¹⁸

Dle §107 TZ je za **pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny** považován ten, kdo spáchal úmyslný trestný čin jako člen organizované zločinecké skupiny, vědomě se členem organizované zločinecké skupiny nebo v úmyslu napomáhat organizované zločinecké skupině. Jednotlivé formy participace jsou v poměru

¹⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I., Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1377 – 1378.

¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s.66.

¹⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s.59.

¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.4.2008 sp. zn. 11 Tdo 113/2008-I

¹⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 288.

subsidiarity vždy k alternativě předchozí. „Důsledky označení pachatele za pachatele trestného činu spáchaného ve prospěch organizované zločinecké skupiny znamenají:

a) obligatorní zpřísnění trestní sazby trestu odnětí svobody a uložení přísnějšího trestu v jejím rámci (§108 TZ)

b) zpravidla zařazení pachatele k výkonu trestu odnětí svobody do věznice se zvýšenou ostrahou (§56 odst. 2 písm. d TZ)

c) jde o okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, což se projeví i jako součást výroku o vině (§122 odst. 1 TR).¹⁹

V hlavě desáté, v sedmém dílu trestního zákoníku je upravena skutková podstata zvlášť závažného zločinu **účasti na organizované zločinecké skupině**, kde objektem je zájem na potlačování organizované kriminality.²⁰ Tento trestný čin je rovněž reakcí na mezinárodní závazky plynoucí České republice z členství v mezinárodních organizacích (např. OSN). V §361 TZ je stanovena skutková podstata, kdy již samotné založení organizované zločinecké skupiny je trestným činem. Dalšími postihovanými formami je účast (spočívající např. v poskytování služeb) nebo podpora (např. finanční, morální) organizované zločinecké skupiny. Podpory organizované zločinecké skupiny se může dopustit jen ta osoba, která není členem takovéto skupiny.

Okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby by pak byl případ, kdy se pachatel dopustil jednání v §361 ve vztahu k organizované zločinecké skupině určené nebo zaměřené k páchání vlastizrady, teroristického útoku nebo teroru anebo je vedoucím činitelem nebo představitelem takovéto skupiny, zde se jedná již o samostatnou skutkovou podstatu. Výčet je taxativní. Aplikace ustanovení §107, §108 a §361TZ je vyloučena z důvodu zákazu dvojího přičítání.

2.2. Trestní řád

2.2.1. Použití agenta

Ráda bych se zde zaměřila na jeden z nejdůležitějších a nejspornějších institutů napomáhající k odhalení a stíhání organizované kriminality.

¹⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I., Komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1241.

²⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009, s. 802.

Trestní řád řadí mezi operativně pátrací prostředky institut agenta. Jedná se o vloženou modifikovanou úpravu od roku 2002, která byla původně doplněním zákona (zákonem č. 152/1995 Sb.) o Policii ČR č. 283/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o hojně diskutovaný, kontroverzní institut. Pochybnosti a nedůvěra veřejnosti může pramenit ještě z dob totality, kdy Státní bezpečnost využívala operativně pátrací prostředky v boji proti vnitřnímu nepříteli a řada občanů má ještě toto období v paměti. Domnívám se, že legální zakotvení tohoto institutu je správné, neboť pro účinný boj s tak závažným jevem jako je organizovaná kriminalita by nepostačovaly vzhledem k jejímu extrémnímu nebezpečí běžná opatření stanovená v trestním zákoně.

V případě agenta dochází k vážným zásahům do práv a svobod třetích osob, nezainteresovaných do činnosti organizovaných zločineckých skupin. Z toho důvodu je nutné, aby právní úprava byla dostatečně upravena zákonem a agent byl pod dohledem justice. Ze zásady spravedlivého procesu (fair trial), definovaného v čl. 6 Evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod vyplývá, že i zde musí být dodržen princip presumpce nevinny a musí být dohlíženo na dodržování lidských práv a základních svobod ve všech stádiích trestního řízení a to nejen před soudem. Legálním zakotvením agenta a stanovením nezbytné míry zásahu do lidských práv a základních svobod lze posléze získané skutečnosti využít před soudem jako důkazy.

Agentem je příslušník Policie ČR nebo Generální inspekce bezpečnostních sborů, který zpravidla vystupuje s krycími doklady a kamufluje cíl své činnosti – cíl odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny. Účastní se činnosti organizované zločinecké skupiny nebo organizovanou zločineckou skupinu podporuje. V rozsahu taxativně stanovených trestných činů uvedených v zákoně je beztrestný, i když za jiných okolností by jeho jednání bylo posuzováno jako trestný čin.²¹ Beztrestnost se však nevztahuje na zosnování nebo založení organizované zločinecké skupiny, v tomto případě hovoříme o agentu provokatérovi, který je nepřípustný a o němž je pojednáno dále. Musil poznamenává, že použití agenta – kontrolora je slučitelné s principy právního státu.²²

²¹ §361 TZ

²² Musil, Jan.: Některé prostředky trestního práva procesního a policejního práva v boji proti organizované kriminalitě v mezinárodním srovnání. In: *Organizovaná kriminalita z pohledu trestního práva a kriminologie* (M. Scheinost (ed.)). Praha: IKSP, 1996, str. 39.

„Dosavadní zkušenosti Služby kriminální policie a vyšetřování potvrzují, že „tradiční“ prostředky a metody práce, které má k dispozici jak policie, tak i justice, jsou pro boj s organizovanou kriminalitou neúčinné. Proces operativního rozpracování a dokumentování trestné činnosti struktur organizovaného zločinu vyžaduje dlouhodobé plánování, náležitou přípravu a vysokou konspiraci. Cílem je získání přehledu o úkolech, o účasti na trestné činnosti a postavení jednotlivých členů zločinecké organizace, o jejich bankovních a finančních operacích, včetně eventuálního napojení na policii, justici či státní správu.“²³

2.2.2. Agent provokatér

Typem agenta je i agent provokatér, který je v našem právním řádu zásadně nepřípustný. Dochází ke střetu Ústavy, Listiny základních práv a svobod a Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a z nich vyplývajících základních principů trestního práva, to znamená ke střetu práva na spravedlivý proces, principu stíhání jen ze zákonných důvodů vyjádřených v čl. 8 odst. 2 Listiny a v §2 TŘ. Pokládám si tedy otázku, zda je možno porušovat základní principy trestního práva za účelem ochrany společnosti před mimořádně nebezpečnou trestnou činností jako je organizovaný zločin.

Agentem – provokatérem je rovněž utajený policista, který se pokouší dostat do kontaktu s organizovaným zločinem s cílem sbírat důkazy či nechat nachytat pachatele in flagranti. Agent provokatér zakládá organizované zločinecké skupiny, zosnuje trestnou činnost či navádí k trestné činnosti. Tak například v USA je tento institut velmi rozšířený. Musil poznamenává složitý povolovací režim pro nasazení skrytého agenta tak, aby zabránil excesům. Nejvyšší soud USA pak vypracoval právní princip „defense of entrapment“, který byl převzat do trestních zákoníků řady jednotlivých států USA. Podle tohoto principu je důvodem ke zproštění obžaloby, jestliže obžalovaný úspěšně prokáže, že ho agent provokatér svedl ke spáchání činu nepřípustným způsobem. Námitka svedení je úspěšná tehdy, jestliže obžalovaný spáchal čin, který byl od počátku vymyšlen a plánován agentem a který by obžalovaný nespáchal, nebýt lsti agenta. Má se přihlédnout i k tomu, zda obžalovaný páchá trestnou činnost dlouhodobě, jaká je jeho celková pověst, jak reagoval na agentův podnět ke spáchání deliktu, jak intenzivně musel být sváděn a nakolik byl sám aktivní.²⁴

²³ KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě (použití agenta)* [online]. [cit. 20. června 2012]. Dostupné na <<http://www.ok.cz/iksp/docs/374.pdf>>.

²⁴ MUSIL, Jan. Skrytý agent. In SCHEINOST, Miroslav. *Organizovaná kriminalita z pohledu kriminologie a trestního práva*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 1996, s. 38.

Významným rozsudkem Evropského soudního dvora týkající se zákazu agenta provokatéra je případ *Teixeira de Castro c. Portugalsko* ze dne 9.6.1998. „Ve věci *Teixeira de Castro* se tak např. dva policisté v civilu nejprve opakovaně obrátili na jistou osobu podezřelou z drobného obchodu s drogami za účelem vlastní spotřeby a nabídli jí, že u ní nakoupí několik kilogramů hašiše s cílem identifikovat jejího dodavatele. Jelikož tento první pokus neuspěl, policisté se na osobu obrátili znovu a požádali ji tentokrát o dodání heroinu. Prvotní impuls tak jednoznačně vzešel ze strany policistů, kteří se na tuto osobu navíc po prvním neúspěchu obrátili s opakovanou žádostí. Následně tato osoba uvedla prostřednictvím zprostředkovatele policisty v kontakt se stěžovatelem. Setkání proběhlo tak, že policisté seděli v automobilu, ke kterému se přiblížil stěžovatel. Policisté mu sdělili, že mají zájem zakoupit 20 gramů heroinu za 200 000 escudos a ukázali mu svazek bankovek. Stěžovatel zakázku přijal a prostřednictvím dalších osob heroin obstaral. Při předání byl policisty zatčen. Evropský soud pro lidská práva za těchto okolností dospěl k závěru, že se policisté neomezili na zkoumání zcela pasivním způsobem trestné činnosti pana *Teixeiry de Castro*, ale ovlivnili ho takovým způsobem, že ho pobídli ke spáchání trestného činu.“²⁵ Soud tedy vyslovil, že agenti jednali za přípustnou hranicí agentů v utajení, protože podnítli trestnou činnost. Tato intervence a její uplatnění v napadeném trestním řízení znamená, že již od samého počátku bylo stěžovateli odepřeno právo na spravedlivý proces.²⁶

Rovněž Ústavní soud ČR se vyjádřil ve svém nálezu a konstatoval: „Je nepřipustným porušením čl. 39 Listiny a čl. 7 odst. 1 Úmluvy, pakliže jednání státu (v dané věci Policie) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestní jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu, jeho dokonání, apod.). Jinými slovy nepřipustný je takový zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin.“²⁷

Agentu je tedy možné použít na návrh státního zástupce vrchního státního zastupitelství. O jeho použití pak rozhoduje soudce vrchního soudu za podmínek §158b a §158e TŘ. Agent může být pouze v postavení agenta kontrolora, žádná provokace mu není tedy dovolena. V případě, že by se provokačního jednání přesto dopustil, není možno pachatele trestně stíhat

²⁵ NEJEDLÝ, Josef. *Proč je třeba odmítnout zavedení institutu agenta provokatéra do českého právního řádu* [online]. *ipravnik.cz*, [cit. 18.července 2012]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_7303/proc-je-treba-odmitnout-zavedeni-institutu-agenta-provokatera-do-ceskeho-pravniho-radu.aspx>.

²⁶ Rozsudek ESLP ze dne 9.6.1998, *Teixeira de Castro c. Portugalsko*, 44/1997/828/1034.

²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 22.6.2000, sp. zn. Pl. III. ÚS 597/99

a přihlédnout k takto získaným důkazům. Není možné, aby policista v postavení úřední osoby psychicky ovlivňoval jakoukoli osobu k spáchání trestného činu, kterého by se jinak tato osoba nemusela dopustit. Chmelík ze Služby kriminální policie a vyšetřování rozvádí tuto myšlenku tak, že není možné, aby stát na sebe vzal prostřednictvím policejního orgánu pravomoc rozhodnout, zda určitý fyzický subjekt spáchá či nespáchá trestný čin a zasahovat tak do volního rozhodování člověka.²⁸ Je nutné stanovit zákonné podmínky tak, aby nedocházelo k libovůli, neboť použitím agenta je zasahováno do našich základních lidských práv a svobod. Současnou právní úpravu vnímám jako dostačující. Přesto beztrestnost agenta v případech taxativně stanovených trestných činů považuji za spornou, neboť je to činnost, u které je vyvíjen velký tlak na psychiku a agent se leckdy může ocitnout v situaci, kdy bude muset spáchat určitý trestný čin tak, aby předešel svému případnému odhalení, na který zákon nemusí vždy pamatovat.

2.3.3. Spolupracující obviněný

Právní úpravu spolupracujícího obviněného nalezneme v trestním zákoníku z.č. 40/2009 Sb., v trestním řádu z.č. 41/2009 Sb., v zákoně č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka, všechny v platném znění. Tento institut byl zaveden trestním zákoníkem z roku 2009 a novelou trestního řádu provedenou zákonem č. 41/2009 Sb. Důvodem pro zavedení je usnadnění důkazní situace v podobě doznání, které složí obvinění, a tím i k zjednodušení dokazování v případech mimořádně závažné kriminality, jejíž atributem je organizovaný zločin.²⁹ Již od roku 1990 vychází najevo, že svědkové organizovaného zločinu jsou ochotni účinně napomáhat orgánům činným v trestním řízení jen v případě, že je garantována bezpečnost jim samotným a osobám jim blízkým.³⁰ Institut spolupracujícího obviněného se blíží úpravě korunního svědka, o němž je pojednáno dále. Od ledna 2010, kdy byl spolupracující obviněný zaveden v TŘ, byl tento institut využit pouze dvakrát, a to v případech vyšetřování zločinu kráčení daně.

Pojem vymezuje TŘ v ustanovení §178a. Jde o případ, kdy státní zástupce v řízení o zločinu označí v obžalobě obviněného za spolupracujícího a považuje takové označení za potřebné vzhledem k povaze trestného činu, a to i s přihlédnutím k trestnému činu uvedeného

²⁸ CHMELÍK, Jan. Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi. *Kriminalistika*, 2005, č. 1, s. 72.

²⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1.vyd. Praha: Leges, 2009, s.739.

³⁰ VANTUCH, Pavel. *Nový zákon o ochraně svědka a dalších osob a boj s organizovaným zločinem*. Právní rozhledy, 2001, č. 8, s. 360.

v doznání obviněného, k jeho osobě a k okolnostem případu (zejména zda a jakým způsobem se obviněný podílel na spáchání trestného činu a jaké následky svým jednáním způsobil).

Dále jsou stanoveny tři kumulativní podmínky, které musí být splněny:

- oznámí státnímu zástupci skutečnosti, které jsou způsobilé významně přispět k objasnění zločinu spáchaného členy organizované skupiny, ve spojení s organizovanou skupinou nebo ve prospěch organizované zločinecké skupiny, a zaváže se podat jak v přípravném řízení, tak i v řízení před soudem úplnou a pravdivou výpověď o těchto skutečnostech
- dozná se k činu, pro který je stíhán, přičemž nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho doznání bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, a
- prohlásí, že souhlasí, aby byl označen jako spolupracující obviněný – trestní řád nestanovuje formu souhlasu obviněného, domnívám se nicméně, že tento souhlas by měl být vždy učiněn v procesně použitelné formě, například vyslovením souhlasu ve výpovědi a po řádném poučení, nikoli například v dopise.

V §178a odst. 2 TŘ je normováno, že státní zástupce může navrhnout upuštění od potrestání v případě, že spolupracující obviněný nespáchal trestný čin, který je závažnější než zločin, k jehož objasnění přispěl, jestliže se nepodílel jako organizátor nebo návodce na spáchání zločinu, k jehož objasnění přispěl, pokud jím nezpůsobil úmyslně těžkou újmu na zdraví nebo smrt a pokud nejsou důvody pro mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody

Velmi důležitým aspektem je poučení obviněného státním zástupcem před výsledkem o jeho právech, o podstatě označení za spolupracujícího obviněného, o povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet závazky výše uvedené. V případě porušení těchto závazků nebude nadále považován za spolupracujícího obviněného.

Nett se domnívá, že rozsah poučení by měl být takový, aby obviněný byl výslovně poučen o § 178a odst. 1 TŘ, o možnosti snížit trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby dle §58 odst. 4 TZ a ohledně polehčujících okolností v § 41 písm. m) TZ. Rovněž by měl být poučen o právní úpravě obsažené v zákoně č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka, v platném znění, neboť poskytnutí ochrany obviněnému může být rozhodujícím motivačním faktorem k tomu, aby se rozhodl s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat.³¹

³¹ NETT, Alenxander. Spolupracující obviněný, přínosy a rizika nové právní úpravy. In *Dny práva 2010* 1.vyd. Brno: Masaryk university, 2010. Dostupné na < http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Nett_Alexandr.pdf > .

TŘ normuje, že se obviněný může stát spolupracujícím obviněným až okamžikem označení v obžalobě. Pro obviněného tedy nastává absolutně nejistá situace, zda po výslechu, ve kterém uvede všechny relevantní skutečnosti nutné pro možnost být označen spolupracujícím obviněným, se tak opravdu stane. Nett má za to, že tato úprava je v příkrém rozporu s účelem institutu spolupracujícího obviněného.³² Já se však domnívám, že od okamžiku výslechu v přípravném řízení až do podání obžaloby může uplynout dostatečně dlouhá doba, ve které se mohou objevit skutečnosti nebo důkazy dříve neznámé, které zpochybní skutečnosti a důkazy uvedené obviněným a státní zástupce tak má dostatečně dlouhou dobu k prošetření všech skutečností tak, aby podaná obžaloba byla v tomto směru bezvadná. Na druhé straně obviněný může mít právem pochybnosti, když po svém doznání nebude státním zástupcem v obžalobě označen spolupracujícím. Státnímu zástupci totiž není uložena povinnost označit obviněného jako spolupracujícího. Je tak na jeho uvážení, zda po splnění zákonem stanovených povinností obviněného takto označí. Obviněný se tak dostává do právem neupravené situace, kdy není vyřešen případ možného procesního použití jeho předchozího doznání. De lege lata by měla být tato situace výslovně řešena zákonem, zda by bylo doznání procesně použitelné i v řízení před soudem.

Podle autora Kuchty může nastat případ, kdy obviněný bude bagatelizovat či zatajovat svůj vlastní podíl na trestné činnosti v neprospěch jiných osob, aby vypadal lépe v očích orgánů činných v trestním řízení a dosáhl nižšího trestu, může jít o případy msty, vyřizování účtu či konkurenčního boje. Zmiňuje, že je nutné vážit věrohodnost výpovědi. Pokud totiž obviněný skutečně pravdivě vypovídat chce, může poskytnout o trestném činu nejspolehlivější informace a bylo by neúčelné jen z důvodu presumpce lživé výpovědi takový důkazní prostředek zcela odmítat.³³

2.3. Zákon o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením

Zákon č.137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením byl přijat parlamentem dne 29.3.2001, který nabyl účinnosti dne 1.7.2001.

³² NETT, Alenxander. Spolupracující obviněný, přínosy a rizika nové právní úpravy. In *Dny práva 2010* 1.vyd. Brno: Masaryk university, 2010. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Nett_Alexandr.pdf> .

³³ KUČHTA, Josef. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In *Dny práva 2010*. 1.vyd. Brno: Masaryk university, 2010. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Kuchta_Josef_%284144%29.pdf> .

V §1 je zakotveno, že účelem zákona je upravit poskytování zvláštní ochrany a pomoci svědku a dalším osobám, kterým v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. Ustanovení zákona mají subsidiární charakter k zákonu č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (např. k §50) a k zákonu č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (např. k §55odst.2, §209).

Zákon rozlišuje osoby ohrožené a osoby chráněné. Dle §2 ZoOchrSv se považuje za ohroženou osobu osoba, která

- podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný anebo jinak pomáhala nebo má pomoci k dosažení účelu trestního řízení
- je znalcem nebo tlumočnickem anebo obhájcem, pokud obviněný, kterého jako obhájce zastupuje, vypovídal nebo má vypovídat, aby pomohl k dosažení účelu trestního řízení
- je osobou blízkou osobám uvedeným výše.

Chráněnou osobou je ohrožená osoba výše uvedená, které je poskytována zvláštní ochrana a pomoc. Tuto zvláštní ochranu a pomoc poskytuje Policie ČR a Vězeňská služba ČR (v prostorech vězení při výkonu vazby či výkonu trestu) a může spočívat v poskytnutí osobní ochrany, v přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí, v zastírání skutečné totožnosti anebo v prověřování dodržování podmínek poskytování zvláštní ochrany a pomoci.

Je dobře, že zvláštní ochrana a pomoc se vztahuje i na osoby podávající vysvětlení, neboť tyto mohou následně vypovídat jako svědci. V tom tkví zásadní rozdíl, protože TŘ v §55 odst. 2 normuje, že institut anonymního svědka nelze vztáhnout i na osobu podávající vysvětlení a utajit tak její totožnost již při sepsání úředního záznamu. Prakticky se jedná o situace, kdy laická veřejnost nerozlišuje, zda se podává vysvětlení či výpověď a následné procesní možnosti použitelnosti takových důkazů v řízení před soudem. Proto de lege ferenda považují za vhodné zakotvit možnost utajení totožnosti v rámci anonymního svědka i na osoby podávající pouhé vysvětlení, protože i v takových případech mohou být tyto osoby přímo ohroženy a může jim hrozit zřejmé nebezpečí.

Vantuch poznamenává, že v §55 odst. 2 TŘ není uložena povinnost policejnímu orgánu poučit osobu podávající vysvětlení o právu požádat o utajení své podoby a podepsat protokol pod smyšleným jménem a příjmením. Lze tedy očekávat, že osoby podávající vysvětlení o organizovaném zločinu budou vypovídat v rozporu se skutečností právě kvůli

obavě, aby nezpůsobily ohrožení sobě nebo osobám blízkým. U takové osoby nelze tedy předpokládat, že pokud již poskytla nepravdivé skutečnosti u vysvětlení, podá pravdivou svědeckou výpověď v postavení svědka. Pokud však osoba podávající vysvětlení pod svým pravým jménem uvádí skutečnou výpověď, může dojít k situacím, kdy po sdělení obvinění určité osobě osoba podávající vysvětlení zásadně změní svou výpověď v procesním postavení svědka a to právě z důvodu tlaku organizované zločinecké skupiny, která tak bude mít k dispozici pravdivé údaje o takovéto osobě.³⁴

Podle důvodové zprávy se osobami, které jinak pomáhaly nebo mají pomoci k dosažení účelu trestního řízení, rozumějí soudci, státní zástupci, vyšetřovatelé a jiní zaměstnanci státu vykonávající působnost orgánů činných v trestním řízení. Právě tito mohou být vystaveni hrozbám, vydíráním a dalším útokům namířeným proti svému životu a zdraví, aby stranili některému účastníku řízení.

Další skupinou ohrožených osob jsou znalci, tlumočníci či obhájci. Důvodem ochrany těchto osob je fakt, že na základě znaleckých posudků či tlumočení může být obviněný usvědčen a soud může vynést odsuzující rozsudek. Obhájce je další velmi důležitou chráněnou osobou i přesto, že je zákonem vázán mlčenlivostí o veškerých poznatcích, které se dozvěděl od obviněného o trestné činnosti. Tento fakt nicméně nezajímá aktéry organizovaného zločinu a proto i u těchto osob je zvýšené riziko útoků. Je pouze na obhájci, jak bude vést obhajobu, zda povede obviněného k doznání či spolupráci. Proto v nejvyšších kruzích organizovaného zločinu můžou být na místě obavy, že obhájci se mohou dozvědět citlivé informace, které mají být navždy utajeny.

Zákon uvádí způsoby ochrany a pomoci, které zahrnují osobní ochranu, přestěhování i s rodinnými příslušníky a následná pomoc zahrnující sociální začlenění v novém prostředí, lze zastírat skutečnou totožnost a prověřovat dodržování těchto podmínek.

Osobní ochrana je založena na nepřetržité či periodické přítomnosti policistů nebo příslušníků vězeňské služby v bezprostřední blízkosti chráněné osoby, jejího obydlí, spočívá ve sledování této osoby a prostředí, v němž se zdržuje. Zákon však již neuvádí, ve kterých případech půjde o periodickou nebo nepřetržitou ochranu.³⁵

³⁴ VANTUCH, Pavel. Nový zákon o ochraně svědka a dalších osob a boj s organizovaným zločinem. *Právní rozhledy*, 2001, č. 8, s. 361-362.

³⁵ VANTUCH, Pavel. Nový zákon o ochraně svědka a dalších osob a boj s organizovaným zločinem. *Právní rozhledy*, 2001, č. 8, s. 363.

Dle §4 ZoOchrSv zvláštní pomoc a ochranu lze poskytnout, jestliže ohrožená osoba souhlasí se způsobem a podmínkami poskytování zvláštní ochrany a pomoci včetně zpracování a využívání jejích osobních údajů a ministr vnitra schválí návrh policie, soudce nebo státního zástupce, aby zvláštní ochrana a pomoc byla ohrožené osobě poskytována. Je tedy v kompetenci policie posoudit nutnost ochrany a pomoci ohrožené osoby. V případě, že dojde ke kladnému závěru, ohroženou osobu poučí podle zvláštního zákona³⁶ o tom, že informace týkající se zvláštní ochrany a pomoci jsou utajovány. Ohrožená osoba musí písemně souhlasit se zpracováním a využitím svých osobních údajů tak, aby nebyla porušena její základní práva a svobody. Pokud by nesouhlasila nebo písemný souhlas odvolala, ochranu a pomoc ji nelze poskytnout. Teprve po písemném souhlasu navrhne policie ministroví vnitra schválení poskytnutí zvláštní ochrany a pomoci a konkrétní opatření jsou pak vybírána v součinnosti s ohroženou osobou. Jelikož je vyžadována součinnost ohrožených osob, nelze zvláštní ochranu a pomoc poskytnout osobám s trvale zhoršeným zdravotním stavem tak, že tyto by nebyly schopny dát vůbec souhlas. Zvláštní ochranu a pomoc však lze poskytnout v případě, že osobě hrozí bezprostřední nebezpečí a není schopná dočasně udělit souhlas, např. kvůli špatnému zdravotnímu stavu. V případě nezletilé osoby nebo osoby, která byla soudem omezena, dává souhlas zákonný zástupce.

Přijetím zákona č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením reagovala Česká republika na doporučení výboru expertů Rady Evropy pro otázky trestního práva a souvisejících aspektů organizovaného zločinu, který přijal v roce 1999 Zprávu o ochraně svědků, v níž doporučil členským státům Rady Evropy přijetí odpovídajících zvláštních programů na ochranu svědků. Přijetí právní úpravy je rovněž v souladu s Rezolucí Rady Evropské unie č. 395Y1207(04) o ochraně svědků v boji proti mezinárodní organizované kriminalitě z roku 1995.

2.3.1. Úprava anonymního svědka v Trestním řádu

I trestní řád tedy obsahuje institut chránící svědka, a to institut **anonymního svědka** v §55 odst. 2. Jedná se o případy, kdy svědkovi nebo osobě jemu blízké zřejmě hrozí v souvislosti s podáním svědectví újma na zdraví nebo jiné vážné porušení jeho základních práv. „Za zřejmou hrozbu je možné považovat takovou hrozbu, která je podle zjištěných okolností, jež mohou vyplývat jak z výpovědi takového svědka, tak i z dalších ve věci

³⁶ Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů

provedených důkazů, úkonů, šetření, dostatečně očividná či jasná.³⁷ Postačí, pokud je zde předpoklad takové hrozby či porušení, nemusí jít o skutečnosti, které jistě nastanou, protože právě ochrana svědka a dalších osob je smyslem a účelem toho institutu. Je rovněž nerozhodné, zda hrozba pochází od obžalovaného či od jiných anonymních osob. Jedná se o opatření subsidiární, a to pouze v případech, nelze-li ochranu zajistit jiným způsobem. Jiným způsobem se rozumí „zajištění jeho ochrany prostřednictvím policie, jeho přechodné umístění na neznámé místo, trvalé přestěhování do jiného vzdáleného města naší republiky nebo do zahraničí, anebo v případech mimořádně závažné organizované kriminality při využití některé z předchozích možností i změnu jeho totožnosti, včetně utajeného přestěhování po pravomocném skončení věci apod.“³⁸ Orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti i podoby svědka a jeho údaje se pak vedou odděleně od trestního spisu. Ústavní soud judikoval ve svém nálezu sp. zn. IV ÚS 37/01, že institut anonymního svědka nelze libovolně zneužívat, protože dochází k porušení práva na obhajobu. Proto pro použití tohoto institutu musí být jasně dány konkrétní důvody svědčící o tom, že by svědkům či osobám jim blízkým hrozila újma na zdraví nebo nebezpečí porušení jejich základních práv. Nestačí tedy ničím nepodložené skutečnosti nebo skutečnosti obecně vyplývající například z povahy spáchaného trestného činu. Judikoval rovněž, že smyslem Ústavou zaručeného práva na veřejné projednání věci ve spojení s právem vyjádřit se ke všem důkazům je poskytnout obviněnému možnost verifikace důkazů, které směřují proti němu, a to při veřejném procesu. V tomto smyslu není naplněna zásada rovnosti účastníků a institut utajení svědka je tak v rozporu s Ústavou. Zároveň připouští, že Ústava zaručuje právo na život, zdraví a soukromí a může tedy dojít ke kolizi dvou skupin práv zaručených Ústavou. Je tedy nutností omezit určitá základní práva na úkor jiných a to i v případě, že se jejich omezení nepresumuje v Ústavě, samozřejmě vždy v minimálním rozsahu. Dle názoru Ústavního soudu lze tento zásah odůvodnit i dle čl. 4 LZPS, podle něhož základních práv a svobod musí být šetřeno nejen při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod, ale analogicky i v případě jejich vzájemné kolize. Z uvedeného tedy vyplývá, že omezit právo obviněného na obhajobu utajením totožnosti svědka lze jen v zájmu zachování základních práv tohoto svědka.

³⁷ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F. K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 2, s. 38.

³⁸ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F. K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 2, s. 39.

Evropský soud pro lidská práva konstatuje v rozhodnutí ze dne 26.3.1996 ve věci Doorson versus Nizozemí, že uznání viny obviněného nesmí být založeno výlučně nebo v rozhodující míře na výpovědích anonymních svědků. Jedná se tak o jeden z atributů práva na spravedlivý proces. V tomto a v dalším rozhodnutí ve věci Van Mechelen z roku 1997 se vyjádřil tak, že použití výpovědí anonymních svědků k uznání viny není za všech okolností neslučitelné s Úmluvou, nesmí však jít o klíčové usvědčující důkazy.

Anonymní svědek určitě nepatří k nejučinnějším nástrojům v boji proti organizované kriminalitě, neboť je chráněn jen po dobu probíhajícího trestního řízení. V souvislosti s tímto faktem bylo tedy žádoucí přijetí zvláštního zákona č. 137/2001. Sb., o ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením tak, aby byly tyto osoby chráněny dlouhodobě i po skončení trestního řízení. Zároveň tak zákon reaguje i na širší okruh potenciálně ohrožených osob než jen svědek a osoby jemu blízké jako jsou obhájci, znalci či tlumočníci.

2.4. Zákon o legalizaci výnosů z trestné činnosti

Jedním z typických znaků organizované kriminality je dosahování maximálních zisků z nelegálních činností. Výjimkou je terorismus, u kterého činnost směřuje k dosahování cílů politických, nikoli ekonomických. Ty jsou pouze nutným prostředkem k realizaci politických cílů. Legalizace výnosů z trestné činnosti představuje jeden z hlavních bodů důležitých pro efektivní boj s organizovaným zločinem. Odhady institucí zabývajících se organizovaným zločinem jednoznačně odhadují výnosy z organizovaného zločinu v České republice ve stovkách miliard Kč. Obecně je rovněž známo, že množství nejmovitějších lidí na celé planetě získalo peníze právě tímto způsobem. Němec uvádí, že v roce 2003 se finanční zisky z organizovaného zločinu po celém světě odhadovaly na asi 500 miliard dolarů ročně.³⁹

Jiným termínem pro legalizaci výnosů je „praní peněz“. Je nejvyšší formou manipulace s prostředky pocházejícími z organizované trestné činnosti, což můžeme demonstrovat na teorii o třífázovém investování prostředků pocházejících z organizovaného zločinu:

1.fáze: dosažený zisk je investován do oblasti osobní spotřeby členů a vedení zločineckých skupin, nakupují se luxusní nemovitosti, automobily, šperky atd.

2. fáze: dosažený zisk je investován do vybavení a nákladů zločineckých organizací jako komerční nemovitosti, zbraně, technologie atd.

³⁹ NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy*. Praha: Eurounion Praha, s.r.o., 2003, s. 228.

3. fáze: dosažený zisk, který je předmětem „praní špinavých peněz“ a následně je investován do legálních podniků. Jde o zisk, který je realizován po dokonání prvních dvou fází.⁴⁰

ÚOOZ ve svých dokumentech potvrzuje, že pokud se jedná o zisky v prvních dvou fázích, tyto nejsou předmětem „praní“ v ČR.

Samotný proces praní špinavých lze obecně rozdělit do tří etap. První etapa, tzv. placement, znamená zavedení peněžních prostředků v hotovosti do finančního systému. S dosahováním enormního zisku z organizované kriminality vyvstává problém, jak tyto výnosy přeměnit na bezhotovostní formu. Jedním ze způsobů, a to velmi pracných, je tzv. smurfing neboli šmoulování. Bezúhonní pomocníci za provizi ukládají hotové peníze v menších obnosech do různých bank. Dalším způsobem může být tzv. směšování tržeb, tj. promísení výnosů z trestné činnosti s tržbou z legálních aktivit. Nelegální zisky jsou tak maskovány jako legální příjmy z pravidelné obchodní činnosti (jedná se o restaurace, reklamní agentury atd.). Druhou etapou je zahlazení stop špinavých peněz, tzv. layering. Účelem je zastření zdroje a nelegálního původu peněz. Zločinecké organizace musí vytvořit zdání, že peněžní prostředky byly nabyty legální cestou a rovněž musí přerušit možnost sledování toku peněz, zejména nepřehledností operací, přesunem peněžních prostředků z bank do bank, a to nejlépe v rozdílných státech. Peníze jsou tak nejčastěji převáděny do zemí, které striktně dodržují bankovní tajemství a poskytují diskrétní služby, do zemí tzv. daňových rájů (např. Kypr, Seychely, Bahamy). Druhá etapa tedy slouží jako zahlazení původu peněz. Třetí etapa, tzv. integration, znamená návrat a legalizace ilegálně získaných obnosů. Legalizované výnosy prošlé oběma etapami se vrátí často i ve formě již zdaněného příjmu původnímu majiteli. Výnosy jsou zaváděny do hospodářství tak, aby vznikl dojem, že byl získán cestou nezávadné obchodní činnosti. Zločinecké organizace investují strategicky, např. k získání dopravní společnosti, která usnadní pašování zboží anebo do směnárny, kasin, podniků cestovního ruchu atd.⁴¹

Legislativní úprava legalizace výnosů z trestné činnosti byla ve většině vyspělých zemí přijata v osmdesátých letech, v Itálii v roce 1982, v USA v roce 1986, v Německu v roce 1992. V roce 1996 vstoupil v platnost v ČR zákon č. 61/1996 Sb., o některých opatřeních

⁴⁰ BUDKA, Ivan a kol. Zisk prokukovaný organizovaným zločinem, jeho legalizace a opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. *Kriminalistika*, 2000, roč. 303, č. 4, s. 274.

⁴¹ BUDKA, Ivan a kol. Zisk prokukovaný organizovaným zločinem, jeho legalizace a opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti. *Kriminalistika*, 2000, roč. 303, č. 4, s. 274-275.

proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a o změně souvisejících zákonů. Zákon vycházel ze Směrnice Rady ES č. 91/30/EEC o předcházení použití finančního systému pro účely praní špinavých peněz. Na základě zákona č. 61/1996 o opatřeních proti legalizaci výtěžků ze zločinu byl ustaven Finančně analytický útvar Ministerstva financí, zabývající se neobvyklými finančními operacemi, které zakládají podezření na praní špinavých peněz.⁴² V roce 2000 byl tento zákon novelizován jako zákon č. 159/2000 Sb. Zavedl například „identifikační povinnost“ všech obchodů. V České republice byl přijat zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu až v roce 2008. Trestní zákoník obsahuje v §216 skutkovou podstatu legalizace výnosů z trestné činnosti.

⁴² CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. 1. vydání. Praha: IKSP, 2010, s. 14.

3. Korunní svědek

Termín korunní svědek má svůj původ v anglosaském právu. Nazývá se „king's evidence“, což znamená, že obžaloba je podána státem neboli královskou korunou. V osmdesátých letech dvacátého století byl termín převzat do legislativní úpravy evropského kontinentálního práva. V právu italském nazývají korunního svědka termínem pentito, v právu polském swiadek a v německy mluvících zemích je používán termín Kronzeuge.

„Korunním svědkem se rozumí spolupachatel trestného činu nebo účastník na trestném činu, který uzavře s orgány činnými v trestním řízení dohodu o tom, že bude pravdivě vypovídat ve prospěch obžaloby a přispěje tak k odhalení nebo usvědčení jiného spolupachatele (účastníka), a který je za podání takového svědectví státem „honorován“ tím, že se mu poskytne privilegium nestíhatelnosti, beztrestnosti nebo zmírnění výkonu trestu, event. zvláštní ochrana před pomstou. Příslibem poskytnutí těchto výhod má být posílena motivace korunního svědka k podání pravdivých a relevantních informací o trestném činu, které jsou pro orgány činné v trestním řízení nedostupné anebo obtížně dostupné. Podstatou toho institutu je tedy určitá formální dohoda uzavřená mezi pachatelem trestného činu a státem. Za poskytnutí důkazně relevantních informací, vedoucích k usvědčení jiných spolupachatelů a usnadňujících důkazní pozici obžalovaného, je spolupracujícímu obviněnému poskytnuta výhoda nestíhatelnosti, beztrestnosti nebo jiná výhoda, na kterou by jinak neměl nárok.“⁴³

V českém trestním právu dosud institut korunního svědka chybí, je však možné předpokládat, že dle postupného vývoje by mohla být nová právní úprava zakotvující tento institut v pravém slova smyslu brzy přijata. Právní teoretici chápou korunního svědka v užším slova smyslu než tomu bylo v právu anglosaském. „Korunním svědkem je osoba, která je podezřelá z účasti nebo podílu na trestné činnosti a v trestním řízení vystupuje proti dalším osobám, které jsou podezřelé, že se na této trestné činnosti účastnily nebo podílely, a to jako hlavní svědek ve prospěch obžaloby, kterému je za to jako protihodnota v souladu se zákonem orgány činnými v trestním řízení (státem) ve veřejném zájmu (odhalení, dokázání a potrestání trestného činu a jeho pachatelů), garantována beztrestnost nebo pro něj příznivá moderace trestního postihu.“⁴⁴

⁴³ MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*, 2003, č.4, s. 21.

⁴⁴ Pury, F. Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka v českém trestním právu. In *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). Plzeň: ZČU, 2003. s. 13

Institut korunního svědka je předmětem mnoha odborných diskuzí, má mnoho příznivců i odpůrců. Pro zavedení se vyslovila i Evropská unie ve svých právních aktech, např. Rezoluce Rady EU č. 4970111 (01) o jednotlivcích, kteří spolupracují při soudním řízení v boji proti mezinárodně organizovanému zločinu ze dne 20. prosince 1996. V roce 2002 byly iniciovány Ministerstvem vnitra přípravy na návrhu institutu korunního svědka, nicméně doteď nebyla přijata odpovídající právní úprava. V návrhu byla zakotvena široká beztrestnost korunního svědka, což se setkalo s vlnou nevole. Naposled bylo zamítnuto zavedení daného institutu v roce 2011. V trestním zákoníku přesto můžeme nalézt institut podobný korunnímu svědkovi, a to institut spolupracujícího obviněného.

Chmelík ze Služby kriminální policie a vyšetřování tvrdí, že účelu institutu korunního svědka by bylo možné dosáhnout i použitím jiných procesních postupů, a to zejména institutem policejního agenta. Uvádí nicméně, že oproti policejnímu agentovi má korunní svědek tu výhodu, že sám pochází ze zločineckého prostředí, které dobře zná. Agent totiž musí do zločineckého prostředí nejdříve proniknout velmi složitým a nebezpečným způsobem a svými kroky si získat důvěru. Za těchto podmínek chápe korunního svědka jako mnohem flexibilnějšího a účinnějšího než policejního agenta.⁴⁵ Já se s jeho názorem plně ztotožňuji.

Korunní svědek nemá sloužit jako převýchovný prostředek na pachatele, jde tedy jen o formální dohodu s příslibem beztrestnosti, kdežto u spolupracujícího obviněného jde spíše o mírnější ukládání trestů. Domnívám se, že by měl být právně vyřešen především fakt následné použitelnosti získaných důkazů poskytnutých korunním svědkem v případě, že poskytne doznání či jiné významné skutečnosti důležité pro trestní řízení a státní orgán se rozhodne nepřiznat takovéto osobě status korunního svědka. De lege ferenda by mělo jít o následnou nemožnost použití takových informací před soudem. V opačném případě nevidím z pohledu případného korunního svědka žádnou motivaci poskytnout výpověď a doznat se ke svým činům, pokud i jemu nebudou garantována práva, a to přímo legálně zakotvená v zákoně. Jde o tak citlivý institut, že případné stíhání či následná msta nedávají korunnímu svědkovi dostatečné záruky a výhody jinak plynoucí z tohoto postavení.

Institut zasahuje rovněž do základních principů trestního práva. Další z důležitých otázek je, kdo bude přiznávat status korunního svědka, zda státní zástupce nebo soud. Dle zásady, že rozhodování o vině a trestu přísluší pouze soudu, která je jedním z prvků práva na spravedlivý proces zakotvený v Evropské Úmluvě o lidských právech a základních svobodách

⁴⁵ CHMELÍK, Jan. úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi. *Kriminalistika*, 2005, č. 1, s. 72.

a v Ústavě, mám za to, že by tak měl činit pouze soud. Kuchta poznamenává, že mohou být narušeny i trestněprávní principy jako je zásada legality a oficiality či zákaz donucování k doznání. Jde i o průlom do zásady volného hodnocení důkazů směřující k tomu, aby výpovědi korunních svědků nebyly realizovány v utajení.⁴⁶ Porušena je i rovnost před zákonem a to jak občanů tak i účastníků, kdy korunnímu svědkovi by se dostalo privilegií, které ostatní svědci nemají a nebyl by tak ani potrestán za svou trestnou činnost. Mám za to, že použití korunního svědka by mělo být možné pouze jako nejzazší prostředek trestního práva, tedy jako ultima ratio. Za nutnou podmínku pokládám i fakt, že možnost stát se korunním svědkem by měla být v rámci zásady rovnosti před zákonem nabídnuta všem svědkům, kteří by splňovali taxativně stanovené podmínky, nemělo by ovšem dojít k právnímu nároku, který by byl soudně vymahatelný. Za vhodné rovněž považuji doplnit ustanovení o nutné obhajobě, a to tak, že již při poučení o možnosti stát se korunním svědkem se všemi výhodami i nevýhodami by měl být přítomen advokát.

Jednou z námitek odborníků je fakt, že korunní svědci nejsou jako osoby důvěryhodné vzhledem k jejich kriminální minulosti, chorobným sklonem ke lhaní při své výpovědi, sklonem k bagatelizování a zatajování vlastního podílu na trestné činnosti. Může se rovněž jednat o případy msty, vyřizování účtů či konkurenčního boje. Na druhé straně nelze považovat výpověď korunního svědka za nevěrohodnou jen z důvodů výše uvedených a nelze v každém jednotlivém případě presumovat lživou výpověď.⁴⁷

Další z námitek uváděných odborníky je solidarita členů organizovaného zločinu a velká averze ke státním orgánům. Tento jev lze pozorovat u takových organizací jako jsou italské Rudé brigády či islamistická Al-Kaida, budované na ideologickém základě, kde ani institut korunního svědka se nezdá býti dosti účinný. Naproti tomu u jiných organizací mafiánského typu v Itálii lze považovat institut korunního svědka za nezastupitelný. Jedná se především o tzv. „maxiprocesi“ konané v historii s těmi nejnebezpečnějšími mafiánskými organizacemi v průběhu posledních desetiletí. Pokud by v takových případech nebylo tzv.

⁴⁶ KUCHTA, Josef. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In *Dny práva 2010*. 1. vyd. Brno: Masaryk university, 2010. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Kuchta_Josef_%284144%29.pdf>.

⁴⁷ KUCHTA, Josef. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In *Dny práva 2010*. 1. vyd. Brno: Masaryk university, 2010. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Kuchta_Josef_%284144%29.pdf>.

zrádců (italských tzv. pentiti)⁴⁸, nebylo by mmožné postavit ty největší zločince před soud. Za správné rovněž považují, že právě v Itálii o udělení statutu korunního svědka rozhoduje jen soud, stejně tak v Polsku. S tím je pak spojena odpovědnost státu zajistit svědkovi dostatečnou ochranu před zcela jistou odvetou za zradu – před smrtí, v rámci speciálních programů ochrany svědků. Musil uvádí vysokou finanční nákladnost těchto speciálních programů ochrany svědků a dokládá jej údajem z roku 1996, kdy v USA za prvních 25 let realizace programu bylo na ochranu svědků vynaloženo ze státního rozpočtu 400 miliónů dolarů. Dále uvádí, že v Itálii bylo v roce 1998 zařazeno do programu přes 1200 osob a asi 4000 jejich rodinných příslušníků. Tento fakt se stal předmětem ostré kritiky ze strany veřejnosti, neboť právě chránění svědkové jsou bývalí mafiáni, kteří mají na svědomí stovky či tisíce mrtvých a takoví lidé jsou pak předmětem výdajů, na které přispívají daňoví poplatníci.⁴⁹

⁴⁸ „pentito“, v překladu zrádce, je označení pro korunního svědka, o němž je pojednáno dále v šesté kapitole

⁴⁹ MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*, 2003, č. 5, s.14.

4. Organizovaná kriminalita v České republice

Organizovaná kriminalita představuje jeden z nejvýznamnějších problémů současného dění. Rozličné formy se promítají do každodenního života nás občanů aniž si to uvědomuje. Jedná se o problémy spojené například s korupcí, prostitucí, distribucí drog, krádeží aut, praním špinavých peněz. Velmi významnou institucí, která se zabývá fenoménem organizovaného zločinu, je Institut pro kriminologii a sociální prevenci (IKSP). Monitoruje v průběhu let situaci, její změny nebo prognózy budoucího vývoje a dá se říci, že tak činí od počátku devadesátých let.

4.1. Institut pro kriminologii a sociální prevenci

IKSP je pracoviště mezioborového zaměření, zřízené Ministerstvem spravedlnosti ČR. Zaměřuje se na vytváření, udržování a aktualizaci poznatků o stavu a vývoji organizované kriminality v ČR, zpřístupňuje rovněž poznatky ze zahraničí. Na určitá období vytváří tzv. střednědobé plány, v nichž se zaměřuje na aktuální i předpokládané problémy spojené s fenoménem organizované kriminality. Na období 2012 – 2015 se IKSP konkrétně zaměřil například na teoretické a trestněpolitické aspekty reformy trestního práva v oblasti trestních sankcí, na problematiku ukládání trestu za souběh trestné činnosti v oblasti trestní politiky, v oblasti závažné trestné činnosti na současnou situaci v oblasti extremistických hnutí v ČR s důrazem na jejich potenciální podporu u mladistvých a na šíření extremistických ideologických obsahů po Internetu, v oblasti trendů kriminality na nové jevy v násilné kriminalitě včetně domácího násilí, v rámci penologického výzkumu pak na návrhy možných opatření na snížení počtu vězňených osob.⁵⁰

4.2. Organizovaná kriminalita v ČR

„Organizovaný zločin se před rokem 1989 na území bývalého Československa ve významnějším rozsahu a rozvinutější podobě nevyskytoval. Většina forem trestné činnosti, které jsou typické pro organizované zločinecké skupiny, se nerozvinula jednak proto, že represivní složky státu byly velice zbytnělé, zejména pak z toho důvodu, že v důsledku nízké koupěschopnosti obyvatelstva nebyla po nákladném nelegálním zboží a službách dostatečná poptávka. Provozovat organizovaný zločin by za těchto podmínek bylo příliš riskantní a málo

⁵⁰ *Střednědobý plán výzkumné činnosti Institutu pro kriminologii a sociální prevenci na období 2012 – 2015* [online]. IKSP, [cit. 16.července 2012]. Dostupné na <<http://www.ok.cz/iksp/cinnost.html>>.

výnosné.⁵¹ Po pádu železné opony se svět začal ubírat jiným směrem a naskytly se nové možnosti, do té doby téměř nemožné. S rostoucím pohybem lidí, zboží, služeb nebo kapitálu docházelo k rychlému rozmachu organizovaného zločinu. Česká republika se tak i vzhledem ke svému umístění v srdci Evropy stala významným tranzitním bodem. Po roce 1900 se do organizovaného zločinu zapojili i „lidé s oslabenou morální výbavou, (..) s poměrně silnou konzumní orientací a vysokými aspiracemi doprovázenými netrpělivostí a snahou o rychlou mobilitu“.⁵²

Trestní zákon i trestní řád reaguje na změny ve společnosti a průběžně dochází k novelizacím, vždy k současným potřebám ve společnosti. Na začátku 90.let byly povoleny odposlechy. V první polovině 90.let proběhly první změny, byly zpřísněny trestní sankce na trestné činy spáchané v organizované skupině, byly zavedeny nové, dosud neznáme instituty jako například ustanovení o účinné lítosti, beztrestnosti skrytého agenta, bylo poprvé definováno zločinné spolčení (předchůdce dnešní organizované zločinecké skupiny). Rovněž byly přijaty zvláštní zákony jako například zákon č. 137/2001 o ochraně svědků.

Dalším důležitým krokem bylo zřízení určitých institucí nápomocných pro boj s organizovaným zločinem. V roce 1994 byla zřízena Služba policie pro odhalování korupce a závažné hospodářské trestné činnosti. V roce 1995 byl zřízen Útvar pro odhalování organizovaného zločinu (ÚOOZ) v rámci Kriminální policie.

Je zcela nemožné zjistit počty osob zapojených do organizované kriminality v České republice, neboť se jedná o činnost latentní a konspirativní, kterou je velice těžké odhalit, neboť ve velké většině případů je velice obtížné rozpoznat, že jde o činnost nelegální. Někteří odborníci se zdráhají k jakýmkoliv odhadům, jiní uvádějí přibližné odhady.

Zajímavá je i úloha českého tisku ve vztahu k organizovanému zločinu. Ten se například v období let 1995 a 1996 projevy českého organizovaného zločinu téměř nezabýval nebo lépe nebyl prezentován jako zločin páchaný českými občany. Při případném informování o českých pachatelích se termín organizovaný zločin téměř nevyskytoval a tisk se spíše zabýval maximálně jejich napojením do mezinárodního organizací.⁵³ Z dnešního pohledu vnímám organizovaný zločin jako médii velmi často skloňovaný. Dostal se proto do širšího povědomí běžných občanů, kteří jej pocítují jako všudypřítomný a ne jako něco, co se jich v žádném případě nedotýká. V poslední době se rovněž čím dál více dostává

⁵¹ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. 1. vydání. Praha: IKSP, 2010, s. 13.

⁵² CEJP, Martin. *Druhy a formy činností organizovaného zločinu*. Praha: IKSP 1996, s. 74.

⁵³ SCHEINOST, Miroslav. *Organizovaná trestná činnost občanů ČR*. 1. vyd. Praha: IKSP, 1999, s. 28.

do popředí organizovaný zločin napojený na polické subjekty a to zejména díky medializovaným korupčním kauzám a zveřejňováním občanských úniků např. odposlechů z Bezpečnostní informační služby (BIS).

4.3. Struktura organizovaného zločinu

Co se týká struktury organizovaného zločinu, plně rozvinuté skupiny mají třístupňovou řídicí strukturu. Institut pro kriminologii a sociální prevenci uvádí, že na vrcholu je nejvyšší vedení, které řídí operující jednotky. V těchto jsou pak na nejnižší úrovni řadoví členové a externisté. Nejvyšší vedení je izolováno od bezprostředního páčání trestné činnosti, kterou provádějí skupiny středního článku. Vedení hromadí finanční prostředky, má k dispozici dokonalý odborný servis – právní poradce, ekonomy, informatiky a ochranku.

- Právní poradci hledají mezery v zákonech tak, aby uskutečněné jednání bylo co možná nejméně právně napadnutelné, připravují krytí akcí, legendy pro případ zadržení, vyhrožování svědků. Připravují smlouvy či jednání s jednotlivci či úřady.
- Ekonomové se starají o obrat legálních peněz i peněz ze zločinné činnosti
- Informatici hromadí informace o potenciálních objektech, o opatřeních státu, významných politických osobách či státních strukturách.
- Ochranka tvoří složku bezpečnostní, udržuje kázeň v celé struktuře a chrání vedení. Jednotliví členové pak provádějí nátlakové akce a napadení osob.

Nejvyšší vedení zásadně určuje strategii, vybírá vhodné osoby do všech článků struktury a udržuje kontakty s politickými, ekonomickými, správními nebo obchodními společnostmi. Řídí pak další samostatné skupiny (tzv. střední článek dokumentu), které autonomně provádějí a řídí trestnou činnost. Tyto skupiny odevzdávají veškerý zisk k přerozdělení. Tvoří určitou izolační vrstvu mezi nejvyšším vedením a řadovými členy, mezi nejvyšším vedením a zločinem i mezi zločinem a společností. U nadnárodních zločineckých skupin je situace navíc pro ně výhodná i tím, že nejvyšší vedení je od místa páčání trestné činnosti i teritoriálně odděleno.

Řadoví členové se dělí na dvě skupiny – ti, kteří provádějí servis, většinou externisté (automechanici, zbrojaři, chemici, specialisté na překonávání zabezpečovacích a poplašných zařízení, výrobci falešných dokladů, kurýrní služby, překupnictví, transfer peněz...) a ti, kteří provádějí akce (transport, kurýrní služby, překupnictví, transfer peněz, distribuci drog...).⁵⁴

⁵⁴ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: IKSP, 2010, s. 17.

„Podle odhadů expertů tvořili v období od roku 1993 do roku 2008 externisté více než polovinu ze všech členů zločineckých skupin.“⁵⁵ Pro externisty může představovat jejich zapojení do organizovaného zločinu možnost přijít rychle k penězům, aniž by pocíťovali bezprostřední ohrožení, protože většinou neznají další členy nebo vedení organizovaného zločinu.

V České republice se konkrétně jedná spíše o organizace menší, pružnější s vazbou na zahraničí, typicky u obchodu s drogami nebo v oblasti nelegální migrace. Skupiny jsou součástí mezinárodních sítí, i když jsou tvořeny českými pachateli a fungují většinou na ekonomické bázi jako je zajištění tranzitu, dodávka a další prodej zboží a další.⁵⁶

4.4. Pachatelé organizovaného zločinu

Zatímco pachatelé při běžné trestné činnosti pocházejí většinou ze sociálně slabších rodin a vyznačují se nízkým vzděláním, pachatelé organizovaného zločinu jsou velice různorodí a účastní se jej osoby ze všech společenských vrstev a skupin obyvatelstva. Organizovaného zločinu se v čím dál větší míře účastní ženy. Přibližný odhad podílu žen se v období 2000-2009 pohyboval mezi 11-16 %. Můžeme vymezit tři oblasti, ve kterých je podíl účasti žen nejvyšší:

- obchodování se ženami, kuplířství a obchodování s lidmi za účelem sexuálního vykořisťování
- zajišťování organizačního zázemí a managementu (finanční operace, účetnictví, legalizace a podvodné přihlašování odcizených vozidel)
- nelegální migrace.⁵⁷

Podle zjištění IKSP se na našem území podílejí na organizovaném zločinu z jedné poloviny cizinci. Jedná se zejména o Ukrajince, Rusy, Vietnamce, Albánce a Číňany. Dále zde figuruje početné skupiny Bulharů a Rumunů. Určitě platí, že čím větší teritorium, tím větší zisky, proto je z tohoto důvodu pro organizovaný zločin výhodnější mezinárodní spolupráce. Dle dostupných údajů z roku 2009⁵⁸ u vietnamských skupin převládá obchod s drogami, daňové podvody a padělání. Pro Ukrajince a Rusy je typickou formou činností vydírání a vybírání výpalného, prostituce, kuplířství a obchodování se ženami, násilná trestná

⁵⁵ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: IKSP, 2010, s. 19.

⁵⁶ SCHEINOST, Miroslav a kol. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: IKSP, 2010, s. 124.

⁵⁷ SCHEINOST, Miroslav a kol. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: IKSP, 2010, s. 21.

⁵⁸ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: IKSP, 2010, s. 34.

činnost, včetně vražd, loupeže. Albánci provozují zejména pašování a distribuci drog, prostituci a obchod se ženami. Pro Číňany je typická nelegální migrace, pro Rumuny krádeže a pro bulharské skupiny prostituce a obchodování se ženami.

Z poslední výroční zprávy Bezpečnostní informační služby z roku 2010 vyplývá, že český organizovaný zločin má nyní podobu klientelistických sítí a podnikatelsko – mocenských struktur. Díky legálním ekonomickým subjektům profituje obohacováním se na úkor veřejných rozpočtů a na společnostech se státní majetkovou účastí s uplatňováním vlivu na orgány státní správy a samosprávy, na legislativní proces. Hovoří se o kriminalitě bílých límečků, kdy je velmi těžké odhalit, že se jedná o činnost nelegální. Ze zprávy dále vyplývá, že největší dysfunkcí je korupce, a to zejména v oblasti justice (nestandardní chování soudců a státních zástupců) a rozhodování státních orgánů s cílem ovlivnit veřejné zakázky, přerozdělování peněz z veřejných prostředků či k zakrytí nelegálních aktivit.

„V roce 2010 odhadli experti, že v roce 2015 budou nejrozšířenějšími aktivitami organizovaného zločinu korupce, výroba, pašování a distribuce drog, obchodování s lidmi, počítačová kriminalita, praní peněz, krádeže automobilů, daňové podvody. Následovat by měly krádeže, podvody s platebními kartami, vydírání a vybírání výpalného, ekonomická kriminalita, obchodování se zbraněmi a až na třináctém místě organizování prostituce.“⁵⁹

4.4.1. Kriminalita bílých límečků

Kriminalita bílých límečků neboli „White collar crime“ je pojem poprvé definovaný americkým sociologem Sutherlandem. „V původním pojetí znamenala porušování trestního práva osobami z vyšších sociálních tříd v průběhu jejich profesionálních aktivit. Sutherland měl za to, že tito pachatelé jsou více chráněni díky svému společenskému postavení, protože při vnímání trestné činnosti příslušníků vyšších tříd dochází ze strany represivních orgánů ke „class bias“ vedoucí ke zvýšené toleranci.“⁶⁰ Scheinost chápe tento druh kriminality jako ekonomickou trestnou činnost páchanou při výkonu profese představitelem legálního podnikání, tj. obcházení pravidel a porušování zákonů a rámci výkonu profese na místě, které to umožňuje, s cílem získat vyšší profit a bez ohledu na škodu způsobenou veřejnosti a státu.⁶¹

⁵⁹ CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. Praha: IKSP, 2010, s. 88.

⁶⁰ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. *Kriminalistika*, 2004, roč. 307, č. 4, s. 269.

⁶¹ SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. *Kriminalistika*, 2004, roč. 307, č. 4, s. 270.

Kriminalita bílých límečků označuje pachatele především hospodářské trestné činnosti, kteří pocházejí ze středních společenských vrstev a disponují určitým hospodářským vlivem. Jedná se v převážné většině případů o manažery či politiky, lidi vzdělané, s určitým společenským postavením, mající přístup k potřebným informacím a rozhodovací pravomocí a konexe na státní orgány. Důležitým aspektem jsou i vlastní finanční prostředky, které umožňují páchaní trestné činnosti (např. finance k nákupu cenných papírů, k zakládání fiktivních společností, finance nezbytné k podplácení a korupci...). Kuchta přidává charakteristické vlastnosti těchto pachatelů, ke kterým patří cílevědomost a vytrvalost, vypočítavost, touha po majetku, společenském uznání a po moci, citová chladnost, bezohlednost, egoismus a další. Z tohoto důvodu tito pachatelé mnohdy nechápou nemorálnost a trestnost svých činů a případné odhalení považují za smůlu v obchodech či spiknutí okolí. Obranou je tvrzení o nespravedlnosti, vyhrožují svými kontakty, snaží se případ medializovat a odvrátit tak pozornost s cílem vyvolat chaos, zastrašit svědky či ovlivňovat veřejné mínění ve svůj prospěch za pomoci renomovaných právníků.⁶²

4.5. Berdychův gang

V České republice se událo nespočet kauz v rámci organizované kriminality. Za zvláštní pozornost ovšem dle mého názoru stojí kauza tzv. Berdychova gangu a to právě díky propojení organizovaného zločinu a státní správy. Berdychův gang je označení pro organizovanou zločineckou skupinu, mezi jejíž členy patřili i policisté a elitní detektivové na vedoucích pozicích z Odboru pro boj s organizovaným zločinem (OBOZ). Dle kriminalistů se jedná o největší případ organizovaného zločinu v historii české kriminalistiky. Kauza se stala rovněž předlohou pro natočení českého seriálu *Expozitura*. Počátky činnosti gangu spadají do roku 1995, spolupráce s policisty až od roku 2000.⁶³

David Berdych, bývalý policejní informátor a jeden z hlavních pachatelů a organizátorů organizované zločinecké skupiny, pracoval v nočním klubu, ve kterém se scházelo české podsvětí a kde také získal množství kontaktů důležitých pro páchaní trestné činnosti. Mezi aktivity Berdychova gangu patřily zejména vraždy, loupeže, vydírání či přepadení bohatých podnikatelů, a to v policejních uniformách, s pravými odznaky, dokumenty a výzbrojí.

⁶² KUČHTA, Josef. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, s. 353.

⁶³ *Kauza kolem tzv. Berdychova gangu se táhne tři roky* [online]. www.ceskatelevize.cz, [cit. 17.července 2012]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-ct24/1073-kausa-kolem-takzvaneho-berdychova-gangu-se-tahne-tri-roky/>>.

Berdychův gang se obohatil o desítky miliónů korun. Pro setkání členů Berdychova gangu a policistů sloužil prostředník, v tomto případě majitel automyčky, a to proto, aby se policisté se zločinci osobně nesetkávali. Důležitou úlohu v kauze hrál OBOZ, jehož členové vynášeli informace o připravovaných opatřeních proti tomuto gangu. Bylo důležité, aby nepadlo podezření na propojení OBOZU a Berdychova gangu. Hlavní činnosti OBOZu byl totiž boj proti organizovanému zločinu a bylo důležité mít rovněž výsledky v tomto boji. Nechali obětovat a přistihnout svého člena při činu tak, aby měli požadované výsledky a odvrátili podezření. Josef Klíma poznamenává, že daný gang měl nečitelnou strukturu, kde figurovali stabilní „vojáci“ a dále ti, kteří se nechají najmout jako specialisté na jednorázovou akci. Výhodou bylo, že vojáci neznali objednavatele, jen prostředníka.⁶⁴ V případě figuroval i bývalý správce konkurzní podstaty, právník, který byl „obětován“ a následně se rozhodl vypovídat a který byl později zařazen do speciálního programu ochrany svědků,. Klíčovou roli v případě sehrála dvojice policistů pracující původně u OBOZu, později přeřazených do ÚOOZ. Tato dvojice veřejně odhalila propojení podsvětí a svých nadřízených v OBOZu.

V roce 2004 skončilo vyšetřování, při akci Uniforma bylo obviněno 6 expolicistů. Bylo obviněno či obžalováno přes 50 osob a hlavní líčení se tak rozpadlo do několika procesů. Jeden z podnikatelů, oběť Berdychova gangu, žádal po ministerstvu spravedlnosti odškodnění nejméně 11 miliónů korun, protože stát nedokázal údajný gang, na jehož činnosti se podíleli i policisté, včas odhalit. Zvláštní zákon totiž státu stanoví odpovědnost za škodu, kterou způsobí kdokoli, kdo jedná z pravomoci státu a jedná nesprávně úředně.⁶⁵ David Berdych byl v roce 2006 odsouzen k trestu odnětí svobody v délce 9 let a 9 dní, již si ale odpykával trest odnětí svobody v délce 7 let za svou dřívější trestnou činnost.

4.6. Útvar pro odhalování organizovaného zločinu služby kriminální policie a vyšetřování

Vznikl 1.ledna 1995 jako útvar Policie České republiky s celostátní působností z důvodu nárustu všech forem organizované kriminality v ČR. Vznikl reorganizací z bývalé Ústředny kriminální policie, Odboru zločineckých organizací a Národní drogové informační služby. Důležitým prvkem je mezinárodní spolupráce, a to s policejními složkami, jednak

⁶⁴ COSA NOSTRA. *Josef Klíma* [online]. [cit. 17. července 2012]. Dostupné na <<http://lacosanostra.webnode.cz/kolemjdouci/josef-klima/>> .

⁶⁵ *Oběť údajného Berdychova gangu žádá po státu odškodnění* [online]. www.cak.cz, [cit. 17.července 2012]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=635>>.

prostřednictvím Národní ústředny Interpolu, tak i formou přímé dvoustranné spolupráce. „Podílí se na tvorbě koncepčních materiálů a konkrétních návrhů opatření vedoucích k zefektivnění boje s organizovaným zločinem. Hlavními úkoly jsou zejména:

- získávání, soustředování, uchovávání, analýza a využívání informací důležitých pro boj s organizovaným zločinem
- odhalování, vyšetřování a zjišťování pachatelů TČ.⁶⁶

Činnost ÚOOZ je tedy zaměřena na získávání poznatků o trestné činnosti, jejím zdokumentováním a prokázáním skutkové podstaty trestného činu. Vrcholem pak je případné předložení podnětu k zahájení trestního stíhání vyšetřovateli.

⁶⁶ *Činnost útvaru a jeho úkoly* [online]. Policie ČR, [cit. 2012-07-15]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/cinnost-utvaru-a-jeho-ukoly.aspx>>.

5. Mezinárodní instituce a boj s organizovaným zločinem

Pokud se přeneseme ze státní na mezinárodní úroveň, dostaneme se k mezinárodním organizacím, které se rovněž pokouší vést boj s organizovaným zločinem.

5.1. Organizace spojených národů

Valné shromáždění OSN reagovalo na mezinárodní meziministerskou konferenci konanou v Neapoli roku 1994. Následně byla přijata tzv. Neapolská politická deklarace a Globální akční plán proti organizovanému zločinu (rezoluce VS OSN č. 49/159 z 23.12.1994).⁶⁷ Valné shromáždění následně zřídilo rezolucí č. 82/85 z 12.12.1997 mezivládní skupinu expertů, která by připravila předběžný návrh Úmluvy a o rok později v roce 1998 zřídilo ad hoc výbor pro přípravu Úmluvy proti mezinárodnímu organizovanému zločinu. Součástí byly i dva dodatkové protokoly, které se týkaly obchodování se ženami a dětmi a nelegální přepravy migrantů. Na návrh Komise pro prevenci zločinu a trestní justici Hospodářská a sociální rada předložila Valnému shromáždění ke schválení text Úmluvy a návrh na mezinárodní konferenci. Jedním z nejvýznamnějších počínů je tak **Úmluva OSN proti mezinárodnímu organizovanému zločinu**, která byla schválena 15.listopadu 2000 Valným Shromážděním OSN. Ve dnech 12. - 15.prosince 2000 se konala mezinárodní konference v Palermu na pozvání od italské vlády k podepsání Úmluvy a dvou dodatkových protokolů. Místo konání v sicilském Palermu mělo symbolizovat podporu obyvatel Sicílie, kteří po mnoho desítek let museli snášet příkoří mafiánské organizace Cosa Nostra. Podpisem tak byla vyjádřena úcta k enormnímu počtu policistů a soudců, kteří přišli o život díky svému boji proti mafii. Úmluva vstupuje v platnost devadesátého dne od data, kdy byla uložena čtyřicátá ratifikační listina, což bylo splněno v roce 2002 a Úmluva tak vstoupila v platnost. Česká republika je signatářem Úmluvy a dvou Protokolů, k ratifikaci těchto dokumentů však dosud nedošlo.⁶⁸

Lze říci, že prvním krokem byla ratifikace Úmluvy potřebného počtu členských států tak, aby Úmluva mohla vstoupit v platnost. Signatářské státy poté měly povinnost harmonizovat své právní řády s Úmluvou a na konferenci svolanou generálním tajemníkem OSN informovaly ostatní účastníky o přijatých opatřeních. Legislativní úprava České republiky je

⁶⁷ KARABEC, Zdeněk. K právním prostředkům boje proti organizovanému zločinu. *Trestní právo*, 1999, č. 2, s.9.

⁶⁸ KARABEC, Zdeněk. Mezinárodní aspekty boje proti organizovanému zločinu. *Kriminalistika*, 2004, č. 1, s. 7.

v souladu s požadavky Úmluvy, došlo k mnoha novelizacím a zavedení nových institutů a reagovali jsme tak na požadavky stanovené Úmluvou.

Úmluva proti nadnárodnímu organizovanému zločinu stanovuje základní požadavky, které signatářské státy mají respektovat v rámci svých právních řádů anebo provést odpovídající legislativní úpravy. Mají prohlásit určité jednání za trestné činy, v čl. 8 korupční jednání, v čl. 6 praní špinavých peněz pocházejících z jakýchkoliv kriminálních zdrojů, v čl. 5.1.a činnosti vedoucí k ustavení organizované zločinecké skupiny nebo účast na aktivitách takovéto skupiny či v čl. 5.1.b organizování, řízení, napomáhání, podněcování, usnadňování nebo poskytnutí rady ke spáchání závažných trestných činů páchaných organizovanou skupinou. „Dále se zavázaly přijmout opatření například:

- ke zřízení vnitrostátního regulačního a kontrolního režimu pro banky a další finanční instituce (čl. 7.1.a)
- k zavedení mechanismu zajišťujícího získávání informací a monitorování možného praní špinavých peněz i na mezinárodní úrovni (čl. 7.2)
- přijmout legislativní nebo správní opatření podporující bezúhonnost veřejných činitelů a umožňující předcházet, odhalovat a trestat korupční jednání (čl. 9.1)
- ke stanovení odpovědnosti právnických osob za účast na závažných trestných činech (čl. 10)
- k zavedení účinné ochrany obětí a svědků (čl. 24, 25)
- k povzbuzování osob, aby spolupracovaly s příslušnými orgány při odhalování organizované trestné činnosti (čl. 26).⁶⁹

Úmluva v čl. 2 definuje organizovanou zločineckou skupinu jako strukturovanou skupinu tří nebo více osob existující po určité časové období a jednající ve vzájemné dohodě s cílem spáchat jeden či více závažných trestných činů nebo trestných činu stanovených v souladu s Úmluvou, aby získala, přímo či nepřímo, finanční nebo jiný hmotný prospěch. Nejedná se o definici nijak složitou, obsahující výčet znaků, které musí být naplněny. To v jistém slova smyslu usnadňuje důkazní situaci pro případné trestní řízení. Úmluva charakterizuje rovněž strukturovanou skupinu (čl. 2 c) nebo závažný trestný čin (čl. 2). Nezbytným znakem je rovněž požadavek trestného činu nadnárodního charakteru (čl. 3 odst. 2).

⁶⁹ KARABEC, Zdeněk. Mezinárodní aspekty boje proti organizovanému zločinu. *Kriminalistika*, 2004, č. 1, s. 8.

Nedávno byl v České republice vyslyšen požadavek o zavedení trestní odpovědnost právnických osob, které mají v podstatě i nadnárodní charakter a ovládají kvalitu života mnoha lidí. S účinností od 1.1.2012 byl přijat zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

Součástí Úmluvy jsou Dodatkové protokoly, neboť problematika organizovaného zločinu je tak širokým tématem, že sama Úmluva by nebyla schopna zahrnout všechny klíčové otázky. Jedná se o:

- Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodu s lidmi, zvláště se ženami a dětmi (UN Doc.A/55/383, 2.11.2000) – považován za nejdůležitější, neboť účelem je ochrana základních lidských práv, ochrana jedinců, kteří jsou vystavováni zneužívání. Dle odhadů mezinárodních organizací se každoročně po celém světě stane obětí obchodování s lidmi 700 000 až 2 000 000 žen a dětí. Jedná se o třetí nejvýnosnější typ organizované trestné činnosti.
- Protokol proti pašování přistěhovalců po zemi, moři a letecky (UN Doc.A/55/383, 2.11.2000) – v čl. 5 je stanoveno, že nelegální přistěhovalci nebudou trestně stíháni jen z toho důvodu, že se stali předmětem pašování přistěhovalců.
- Protokol proti nedovolené výrobě střelných zbraní, jejich částí, komponentů a munice a obchodu s nimi (UN Doc.A/RES/55/255, 8.6.2001).⁷⁰

Z dalších nejvýznamnějších dokumentů OSN je třeba jmenovat Úmluvu OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988, Úmluvu o praní, vyhledávání, zadržování a konfiskaci výnosů ze zločinu z roku 1990, Úmluvu o boji proti podplácení zahraničních veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích z roku 1997. Všechny tyto smlouvy jsou již Českou republikou ratifikovány.

5.2. Rada Evropy

Rada Evropy byla založena v roce 1949 a jedná se o nejstarší evropskou politickou organizaci. V rámci Rady Evropy funguje Evropský výbor pro problémy kriminality a Výbor expertů pro uplatňování evropských konvencí v oblasti trestního práva.

⁷⁰ KARABEC, Zdeněk. Mezinárodní aspekty boje proti organizovanému zločinu. *Kriminalistika*, 2004, č. 1, s.12.

Jedním z velkých projektů Rady Evropy byl projekt Octopus, ve kterém figurovala i ČR. „Cílem bylo zhodnotit situaci v 16 zemích střední a východní Evropy z pohledu legislativy a praxe týkající se korupce a organizovaného zločinu. Program byl zahájen v červnu 1996. Výsledkem programu je formulace doporučení a směrnic pro další činnost pro každý ze zúčastněných států pěti experty Rady Evropy.“⁷¹ Druhým významným projektem byl Program pro vzájemné hodnocení opatření zaměřených proti praní špinavých peněz, což je evaluační program pro státy, které přijaly legislativní opatření proti praní špinavých peněz. „Dříve, než je provedena návštěva každého státu na místě samotném, musí tento stát odpovědět na otázky v dotazníku vypracovaném Radou Evropy. Potom je stát navštíven experty kteří diskutují s vládními úředníky, agenturami, ministerstvy a institucemi, kterých se dané záležitosti týkají, aby bylo možno shrnout zjištění a navrhnout zlepšení.“⁷²

5.3. Evropská unie

V rámci jednotného vnitřního trhu v Evropské Unii dochází ke svobodě volného pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu. S tím je spojen problém nárůstu trestné činnosti v rámci organizované kriminality, které tak otevřením hranic odpadly mnohé překážky a zneužívají legislativních mezer v právních řádech států EU. Před Lisabonskou smlouvou se uplatňovaly jako prameny sekundárního práva v třetím pilíři rámcová rozhodnutí (dnešní směrnice) a rozhodnutí (dnešní nařízení). Všechny tyto akty zůstaly v platnosti, v kontextu s problematikou organizovaného zločinu je nutné zmínit Rámcové rozhodnutí Rady z roku 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy nebo Rámcové rozhodnutí Rady 2008/841/SVV, o boji proti organizované trestné činnosti.

⁷¹ NOVOTNÝ, Čeněk. *Organizovaný zločin a odpověď mezinárodního společenství*. Praha: IKSP, 1999, s.41.

⁷² NOVOTNÝ, Čeněk. *Organizovaný zločin a odpověď mezinárodního společenství*. Praha: IKSP, 1999, s.41.

6. Italská mafie

O italské mafii bylo napsáno mnoho knih, byla námětem mnoha dokumentů a filmů a je stále aktuálním tématem v italských sdělovacích prostředcích. Samotný původ mafie je přesto stále nejasný. Jednou z domněnek je, že pojem „mafián“ byl poprvé použit v názvu komedie *I mafiosi della Vicaria* v roce 1863. Mafie označuje druh organizované kriminality, která je původem ze Sicílie. Až do roku 1860 byl italský jih pod nadvládou bourbonské královské říše a podle etymologů slovo mafie pochází z volebního hesla: *Morte alla Francia, Italia avela (MaFia) – Smrt Francii, oddech Itálii*. Tehdejší francouzská nadvláda a chybějící příslušnost k vlastnímu italskému státu byla nahrazena příslušností ke klanu a k rodině (*famiglia*). Cílem mafie je moc a dosažení nezávislosti na státní moci.⁷³

Vznik mafie je spojen s feudalismem, se sociálními změnami v době Risorgimenta⁷⁴ a slavným italským vůdcem Giuseppe Garibaldim. Zatímco v Evropě dochází k posilování centrální moci, na Sicílii dochází k roztržení státní moci a k bezpráví. Z historického pohledu se na Sicílii vystřídalo mnoho vládnoucích národů, které nedbaly zájmů občanů Sicílie, ale vždy hlavně sledovaly zájmy vlastní. To byl jeden z důvodů, proč se v období Risorgimenta dostali feudálové do konfliktu se státní mocí a s jejími lokálními zástupci na Sicílii. Fungovaly rovněž jakési tajné spolky, jejichž členy byli obchodníci, kněží či nobilita, kteří nejchudším vrstvám obyvatel poskytovali ochranu. Tyto spolky měly stanoveny přísná pravidla, byly zahaleny tajemstvím a postupem času dosáhly nebývalé moci. Jejich cílem bylo zejména vytvoření bariéry v Italském státě tak, aby tato mafie získala rozhodující vliv na jihu země a mohla být zdrojem veškeré moci. Postupně se stala jedinou pravou autoritou, která chránila obyčejné lidi. Tato ochrana ovšem nebyla zadarmo a občané museli za ochranu platit (tzv. *pizzu*). Mafie získala rovněž moc politickou, díky níž mohla zajistit hlasy konzervativcům v pozdějších parlamentních volbách v Římě. Tento fakt byl důležitý ze tří důvodů: Mafie ovládla Sicílii a občanům slíbila ochranu výměnou za jejich hlasy, zvolení poslanci odmítli přijmout zákony v boji proti mafii, mafie a politika se vyvíjely společně, z čehož pramení fakt, že působnost mafie se již neomezovala jen na jih.⁷⁵

⁷³ LIBERTI, Matteo. *Sulla mafia* [online]. [cit. 15.července 2012]. Dostupné na <http://www.instoria.it/home/Sulla_mafia.htm>.

⁷⁴ Risorgimento bylo politické a sociální hnutí za sjednocení Itálie v 19.století

⁷⁵ HABLE, Verena. *Le origini della mafia e la sua storia* [online]. [cit. 15.července 2012]. Dostupné na <<http://www.fundus.org/pdf.asp?ID=4512>>.

Lze tedy říci, že od sjednocení Itálie až do konce 19. století se na jihu země vytvořily tři samostatná kriminální centra s politickým a hospodářským vlivem: na Sicílii vznikla hierarchicky strukturovaná Mafie Cosa Nostra, v Kalábrii byly autonomní klany N'drangheta a oblast Neapole byla v moci Camorry.⁷⁶

6.1. Legislativní opatření

V Itálii byl přijat zákon č. 646 z 13.9.1982, který doplňuje trestní kodex tak, že kdokoli, kdo je členem mafiánského sdružení tvořeného třemi a více osobami, bude potrestán trestem odnětí svobody od tří do šesti let. Zvýšená trestní sazba se pak vztahuje na osoby, které podporují, řídí či organizují mafiánské sdružení anebo se aplikuje v případě, kdy je mafiánské sdružení ozbrojeno. Mafiánské sdružení vzniká tehdy, jestliže osoby, které jej tvoří, zastrašují jiné osoby z pozice člena sdružení a ve vztahu podřízenosti a mlčenlivosti (omerta) nabývají přímým nebo nepřímým způsobem správu nebo kontrolu ekonomické činnosti, koncese, autorizace, výběrových řízení a veřejných služeb nebo realizují neoprávněné zisky či jiné výhody pro sebe nebo pro jiné.⁷⁷

Přízračné je rovněž postavení korunního svědka v Itálii. Zákon⁷⁸ upravuje postavení italských tzv. collaboratori di giustizia (pentiti). Jedná se o „dohodu“ se státem založenou na dodání informací pocházejících přímo z kriminální organizace výměnou za procesní výhody v podobě nižších trestů, ochrany a ekonomické podpory poskytnuté jim a rovněž jejich rodinám. Výhody vyplývající ze svého postavení svědek nezíská ihned, nýbrž až poté, co jeho výpověď bude vyhodnocena jako relevantní. Pentiti tedy svou výpověď porušují jeden ze základních a nejdůležitějších zákonů mafie, a to slib mlčenlivosti (omerta). To znamená, že ti, kteří se účastní činnosti mafie, nesmí za žádných okolností spolupracovat s justicí a vypovídat ani proti svým největším nepřátelům. Proto například až do doby nejslavnějšího zrádce Tommase Buscetty byla Cosa Nostra zahalená mnoha tajemstvími. Pentiti jsou zařazeni do speciálního programu ochrany (poprvé zaveden zákonem č. 82 ze dne 15.března 1991). Účelově zřízená ministerská komise, Commissione centrale, složená ze soudců, státních zástupců, vyšetřovatelů, rozhoduje o přijetí subjektů do programu speciální ochrany, jakož i

⁷⁶ NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin*. 1. vydání. Praha: Naše Vojsko, 1995, s. 18.

⁷⁷ Legge 13 settembre 1982, n. 646 [online]. [cit. 15.července 2012]. Dostupné na <<http://liberapiemonte.it/geobeni/normativa/Legge13settembre1982.pdf>>.

⁷⁸ Legge 13 febbraio 2001, n. 45 [online]. [cit. 15.července 2012]. Dostupné na <http://www.camera.it/_bicamerale/leg15/commbicantimafia/documentazionetematica/25/schedabase.asp>.

změnách či o ukončení účasti. Důležitým orgánem je i Servizio centrale di protezione, který se zabývá samotným programem, poskytováním pomoci, podporou přijatých opatření pro znovuzачlenění dané osoby do společnosti ve smyslu sociálním i pracovním. Zákon normuje, že pentito má šest měsíců na to, aby vypověděl a přiznal všechny skutečnosti, které jsou mu známy. Lhůta běží od okamžiku, kdy pentito prohlásí, že chce spolupracovat s justicí. Rovněž je stanoveno, že pro získání daného postavení a z toho vyplývajících výhod musí pentito vykonat čtvrtinu jemu uloženého trestu odnětí svobody. V případě, že se jedná o trest odnětí svobody na doživotí, je povinen vykonat tento trest ve výměře 10 let.

Nejslavnějším členem mafie v dějinách Itálie byl Tommaso Buscetta, člen Cosa Nostry a následně collaboratore di giustizia. Byl jedním z šéfů Cosa Nostry, který působil i v Jižní Americe, kde vytvořil drogové impérium založené na produkci heroinu a kokainu. V roce 1983 byl zatčen ve svém bydlišti v Sao Paulu a vydán do Itálie, kde se nakonec rozhodl spolupracovat s tamními orgány a hlavně s neméně slavným soudcem Giovannim Falcone. Jen díky němu je znám systém a fungování Cosa Nostry, vazby na politiku. V roce 1984 byl vydán do USA, kde výměnou za své svědectví dostal novou identitu, občanství a byl tedy podmíněčně propuštěn za již zmíněné odhalení relevantních informací o americké větvi Cosa Nostry.⁷⁹

Soudní procesy vedené proti mafii byly vždy velmi sledovanou událostmi. Největší soudní proces, tzv. maxiprocesso, se konal od 10. února 1986 až do 16. prosince 1987 v sicilském Palermu. Před soud bylo postaveno 474 členů Cosa Nostry za trestnou činnost spojenou s organizovanou kriminalitou. Výsledkem bylo 40 svazků a 8000 stran spisů. Soudní proces měli na starosti dva nejslavnější soudci v italské historii – Giovanni Falcone a Paolo Borsellini, kteří byli transportováni po dva měsíce příprav z důvodu své bezpečnosti na ostrov Asinara. Samotný proces se později odehrával v bunkru. Většina důkazů, na základě kterých byly vyneseny odsuzující rozsudky, pocházely od již zmíněného Buscetty. Ze všech obžalovaných bossů sicilské mafie jich bylo odsouzeno 360, mezi nimiž 19 na doživotí, s povinností k náhradě škody více než 11 miliard lir. V roce 1989 zůstalo ve vězení pouze 60

⁷⁹Legge 13 febbraio 2001, n. 45 [online]. [cit. 15. července 2012]. Dostupné na <http://www.camera.it/_bicamerale/leg15/commbicantimafia/documentazionetematica/25/schedabase.asp>.

odsouzených. V roce 1992 byly spáchány atentáty na soudce Falcone i Borsellini, kteří jsou až do dnes v den výročí smrti připomínáni po celé Itálii jako symboly v boji proti mafii.

V Itálii rovněž funguje nespočet speciálních institutů a zákonů, které jsou zaměřeny pouze na boj proti mafii. Jedná se například o Procuratore nazionale antimafia, který ztělesňuje funkci prokurátora pro boj s mafii, pod který spadá La Direzione nazionale antimafia založená roku 1991 jako orgán Prokuratury.

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala organizovanou kriminalitou v České republice. V úvodu své práce jsem si dala za cíl poskytnout ucelený pohled na organizovanou kriminalitu jako celek. Téma organizované kriminality by vzhledem ke své obsáhlosti vystačilo na několik diplomových prací. Z tohoto důvodu jsem vybrala nejzajímavější či nejdiskutovanější instituty související s daným tématem a na ty jsem se snažila poskytnout ucelený pohled.

O tématu své diplomové práce jsem pojednala v rovině teoretické, věnovala jsem se základním teoretickým pojmům, bez jejichž pochopení nelze o organizované kriminalitě vůbec hovořit. Zabývala jsem se legislativní úpravou na národní úrovni a rovněž jsem poukázala na jednu z nejslavnějších kauz české kriminalistiky, na kauzu tzv. Berdychova gangu. Rovněž jsem se ve své práci zaměřila na mezinárodní úpravu organizované kriminality ve světle mezinárodních organizací a jejich dokumentů a nabídla jsem i právní úpravou organizované kriminality v Itálii. Téma Itálie bylo pro mě jasnou volbou, neboť jsem určitý čas v Itálii strávila a právě téma mé diplomové práce je pro tuto zemi přímo charakteristické. V kapitole věnované Itálii jsem přešla od historického úvodu k aktuální legislativní úpravě, uvedla jsem nejznámější kauzu v italské historii spojenou s mafií.

Téma organizované kriminality není obsahem jednoho právního předpisu, ve kterém by byla tato problematika komplexně upravena, nýbrž je roztržena do velkého množství právních předpisů na národní i mezinárodní úrovni, vycházela jsem tedy z poměrně velkého množství zdrojů. Velkým přínosem byly i zdroje Institutu pro kriminologii a sociální prevenci, ze kterých jsem ve velkém množství případů vycházela. Jednalo se jak o teoretické, tak praktické poznatky.

V průběhu zpracování této práce jsem se rovněž v souvislosti s jednotlivými kapitolami a s jednotlivými instituty setkala s nedostatky legislativní úpravy. V průběhu mé práce předkládám své úvahy, poukazují na nedostatky právní úpravy a rovněž se zabývám úvahami *de lege ferenda*. Předně mě zaujala dílčí problematika korunního svědka, kterého považuji za klíčový institut v boji proti organizovanému zločinu. Na místě jsou diskuze o nutnosti legálního zakotvení tohoto institutu v našem právním řádu, je nutné nicméně vyřešit otázku použitelnosti získaných důkazů orgány činnými v trestním řízení v případě následného nepřiznání statutu takového svědka a jeho následné ochrany. Rovněž se domnívám, že o přiznání statutu by měl v zásadě rozhodovat soud, neboť jen soud může rozhodovat o vině a

trestu. Inspirací pro zákonodárce by měly být již účinné právní úpravy v členských státech EU, aby naše právní úprava mohla reagovat na stále se zvyšující neutěšenou situaci v České republice, kterou určitě všichni pocítujeme.

Věřím, že jsem v úvodu stanovený cíl své diplomové práce naplnila a poskytla tak ucelený pohled na organizovanou kriminalitu v České republice, rovněž v kontextu s mezinárodními úmluvami a nabídnutím legislativní úpravy v dalším členském státě EU, a to s Itálií. V závěru bych pak chtěla říci, že současnou právní úpravu vnímám jako dostačující, nicméně vzhledem k extrémní závažnosti tohoto jevu je nutné dbát i na ty nejmenší detaily právní úpravy, neboť v sázce jsou nejdůležitější lidská práva a svobody.

Seznam použité literatury

Knižní publikace:

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 1216 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní*. 1. vydání. Praha: Leges, 2010. 784 s.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Leges, 2009. 896 s.

KUCHTA, Josef. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2005. 568 s.

NĚMEC, Miroslav. *Mafie a zločinecké gangy*. 1. vydání. Praha: Eurounion Praha, s.r.o., 2003. 390 s.

NĚMEC, Miroslav. *Organizovaný zločin*. 1. vydání. Praha: Naše vojsko, 1995. 224 s.

NOVOTNÝ, Oto a kol. *Kriminologie*. 3. vydání. Praha: ASPI, 2008. 528 s.

PÚRY, František. Několik poznámek k institutu tzv. korunního svědka v českém trestním právu. In *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Helena Válková, Simona Stočesová (ed.). Plzeň: ZČU, 2003. s. 13.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník I. Komentář*. 2. vydání. Praha C.H.Beck, 2012. 1464 s.

ŠTURMA, Pavel a kol. *Mezinárodní a evropské instrumenty proti terorismu a organizovanému zločinu*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2003. 378 s.

Prameny Institutu pro sociologii a kriminální prevenci:

ADAMOLI, Sabrina a kol. *Organizovaný zločin a odpověď mezinárodního společenství*. Přeložil Čeněk Novotný. 1. vydání. Praha: IKSP, 1999. 89 s.

CEJP, Martin. *Tři sondy k problematice organizovaného zločinu*. 1. vydání. Praha: IKSP, 1995. 90 s.

CEJP, Martin a kol. *Pravděpodobný vývoj vybraných druhů kriminality*. 1. vydání. Praha: IKSP, 2001. 141 s.

CEJP, Martin. *Druhy a formy innosti organizovaného zločinu*. 1. vydání. Praha: IKSP, 1996. 74 s.

CEJP, Martin. *Společenské příčiny a důsledky organizovaného zločinu*. 1. vydání. Praha: IKSP, 1999. 120 s.

CEJP, Martin. *Vývoj organizovaného zločinu na území České republiky*. 1. vydání. Praha: IKSP, 2010, 102 s.

SCHEINOST, Miroslav. *Organizovaný zločin a korupce v dokumentech OSN a Rady Evropy*. 1. vydání. Praha: IKSP, 1995. 41 s.

SCHEINOST, Miroslav. *Organizovaná trestná činnost občanů ČR*. 1. vydání. Praha: IKSP, 1999. 103 s.

SCHEINOST, Miroslav a kol. *Kriminalita očima kriminologů*. Praha: IKSP, 2010. 1. vydání. 238 s.

SCHEINOST, Miroslav a kol. *Organizovaná kriminalita z pohledu kriminologie a trestního práva*. 1. vydání. Praha: IKSP, 1996. 160 s.

Právní předpisy:

zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, ve znění pozdějších předpisů

zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědků a dalších osob v souvislosti s trestním řízení

zákon č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu

zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů

Ústava ČR - ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů

Dokument Rady EU 6204/97/2 ENFOPOL 35 REV 2 ze dne 21. dubna 1997

Usnesení vlády ČR ze dne 10. srpna č. 598 o koncepci boje proti organizovanému zločinu na období let 2011 až 2014

Odborné články:

BUDKA, Ivan a kol. Zisk produkovaný organizovaným zločinem, jeho legalizace a opatření proti legalizaci bytů z trestné činnosti. *Kriminalistika*, 2000, roč. 33, č. 4, s. 273-281.

CIMR, Vratislav. K zákonnosti provokace trestného činu policejními orgány. *Trestní právo*, 2001, č. 2, s. 11-14.

CHMELÍK, Jan. Úvahy k agentu provokatérovi a korunnímu svědkovi. *Kriminalistika*, 2005, č. 1, s. 69-72.

KARABEC, Zdeněk. K právním prostředkům boje proti organizovanému zločinu. *Trestní právo*, 1999, č. 2, s. 9.

KARABEC, Zdeněk. Mezinárodní aspekty boje proti organizovanému zločinu. *Kriminalistika*, 2004, č. 1, s. 3-19.

MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*, 2003, č.4, s. 21-24.

MUSIL, Jan. Korunní svědek – ano či ne? *Trestní právo*, 2003, č.5, s. 9-15.

SCHEINOST, Miroslav. Pojetí organizovaného zločinu a jeho vztah k dalším kategoriím kriminality. *Kriminalistika*, 2004, roč. 307, č. 4, s. 257 – 272.

SOTOLÁŘ, A. a kol. K možnostem a limitům využití institutu utajených svědků. *Trestněprávní revue*, 2003, č. 2, s. 37 – 47.

VÁLKOVÁ, Helena, STOČESOVÁ, Simona (ed.). *Nad institutem korunního svědka. Sborník příspěvků z odborného semináře*. Plzeň: ZČU, 2003. s. 13

VANTUCH, Pavel. Nový zákon o ochraně svědka a dalších osob a boj s organizovaným zločinem. *Právní rozhledy*, 2001, č. 8, s. 359-366.

Judikatura:

Nález Ústavního soudu ze dne 22.6.2000, sp. zn. Pl. III. ÚS 597/99.

Nález Ústavního soudu ze dne 22. října 2001, sp. zn. IV. ÚS 37/01.

Rozsudek ESLP ze dne 9.6.1998, *Teixeira de Castro c. Portugalsko*, 44/1997/828/1034.

Rozsudek ESLP ze dne 26.3.1996, *Doorson v. Nizozemí*.

Rozsudek ESLP ze dne 23.4.1997, *Van Mechelen a ostatní vs. Nizozemí*.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17.4.2008 sp. zn. 11 Tdo 113/2008-I.

Internetové zdroje:

COSA NOSTRA. *Josef Klíma* [online]. [cit. 17. července 2012]. Dostupné na <<http://lacosanostra.webnode.cz/kolemjdouci/josef-klima/>> .

KARABEC, Zdeněk. *Účinnost právních nástrojů proti organizované kriminalitě (použití agenta)* [online]. [cit. 20. června 2012]. Dostupné na <<http://www.ok.cz/iksp/docs/374.pdf>>.

KUCHTA, Josef. Korunní svědek a spolupracující obviněný v českém trestním právu. In *Dny práva 2010* [online]. [cit. 20. června 2012]. 1.vyd. Brno: Masaryk university, 2010. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Kuchta_Josef_%284144%29.pdf> .

NETT, Alexander. Spolupracující obvinění, přínosy a rizika nové právní úpravy. In *Dny práva 2010* [online]. [cit. 20. června 2012]. 1.vyd. Brno: Masaryk university, 2010. Dostupné na <http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/01_aktualni/Nett_Alexander.pdf> .

NEJEDLÝ, Josef. *Proč je třeba odmítnout zavedení institutu agenta provokatéra do českého právního řádu* [online]. [ipravnik.cz](http://www.ipravnik.cz), [cit. 18.července 2012]. Dostupné na <http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/art_7303/proc-je-treba-odmitnout-zavedeni-institutu-agenta-provokatera-do-ceskeho-pravniho-radu.aspx>.

Střednědobý plán výzkumné činnosti Institutu pro kriminologii a sociální prevenci na období 2012 – 2015 [online]. IKSP, [cit. 16.července 2012]. Dostupné na <<http://www.ok.cz/iksp/cinnost.html>>.

Kauza kolem tzv. Berdychova gangu se táhne tři roky [online]. www.ceskatelevize.cz, [cit. 17.července 2012]. Dostupné na <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-ct24/1073-kaucha-kolem-takzvaneho-berdychova-gangu-se-tahne-tri-roky/>>.

Oběť údajného Berdychova gangu žádá po státu odškodnění [online]. www.cak.cz, [cit. 17.července 2012]. Dostupné na <<http://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=635>>.

Činnost útvaru a jeho úkoly [online]. Policie ČR, [cit. 15.července 2012]. Dostupné na <<http://www.policie.cz/clanek/cinnost-utvaru-a-jeho-ukoly.aspx>>.

Zahraníční zdroje:

HABLE, Verena. *Le origini della mafia e la sua storia* [online]. [cit. 15.července 2012]. Dostupné na <<http://www.fundus.org/pdf.asp?ID=4512>>.

Legge 13 settembre 1982, n. 646 [online]. [cit. 15.července 2012]. Dostupné na <<http://liberapiemonte.it/geobeni/normativa/Legge13settembre1982.pdf>>.

Legge 13 febbraio 2001, n. 45 [online]. [cit. 15.července 2012]. Dostupné na <http://www.camera.it/_bicamerale/leg15/commbicantimafia/documentazionetematica/25/schedabase.asp>.

LIBERTI, Matteo. *Sulla mafia* [online]. [cit. 15.července 2012]. Dostupné na <http://www.instoria.it/home/Sulla_mafia.htm>.

Abstrakt v českém jazyce

Téma mé diplomové práce je „Organizovaná kriminalita v ČR“. Samotná diplomová práce je vnitřně strukturovaná do 6 kapitol. První kapitola charakterizuje organizovanou kriminalitu a vymezuje obecné pojmy. Druhá kapitola nabízí pohled české legislativní úpravy a nejdůležitější právní instituty sloužící v boji proti organizované kriminalitě. Úprava korunního svědka je obsažena ve třetí kapitole, protože se jedná o velmi diskutované a aktuální téma, které doposud není legálně zakotveno v naší právní úpravě. Čtvrtá kapitola je konkrétně zaměřena na organizovanou kriminalitu v České republice. Pátá kapitola je pojata z pohledu mezinárodních organizací a nejdůležitějších dokumentů, které existují v souvislosti s organizovaným zločinem se zaměřením na Úmluvu OSN proti mezinárodnímu zločinu. V šesté kapitole je pojednáno o organizovaném zločinu, resp. mafii v Itálii a některých legislativních opatřeních. Cílem mé diplomové práce je pohled na organizovanou kriminalitu jako celek, neboť jen tak může být chápána.

Abstrakt v anglickém jazyce

The topic of my thesis is "Organized Crime in the Czech Republic". Thesis itself is internally structured into 6 chapters. The first chapter describes the organized crime and defines general terms. The second chapter offers a view of czech legislation and legal institutions that serve in the fight against the organized crime. The principal witness is contained in the third chapter because it is a very debated topic and it is not yet legally enshrined in our legislation. The fourth chapter is specifically focused on organized crime in the Czech Republic. The fifth chapter is about the international organizations and the most important documents that exist in connection with organized crime focusing on the United Nations Convention against Transnational Crime. The sixth chapter deals with organized crime and Mafia in Italy and its legislation. The aim of my thesis is the view of organized crime as a whole because it can be understood only in this way.

Seznam klíčových slov

agent, italská mafie, organizovaná kriminalita, korunní svědek, legalizace výnosů z trestné činnosti, ochrana svědka, spolupracující obviněný

List of keywords

agent, italian mafia, organized crime, principal witness, legalization revenues punishable actions, witness protection, cooperating defendant